

Hej Svea!

Boendedialog om utemiljön som verktyg för social hållbarhet i
ett diversifierat bostadsområde

Dialogue regarding the outdoor environment as a tool for social
sustainability in a diversified residential area

Lizah Sinnett

Hej Svea! – Boendedialog om utemiljön som verktyg för social hållbarhet i ett diversifierat bostadsområde

Dialogue regarding the outdoor environment as a tool for social sustainability in a diversified residential area

Lizah Sinnett

Handledare: Måns Norlin, SLU, Landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Fredrika Mårtensson, SLU, Institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: A1E

Kurstitel: Landskapsarkitekturens miljöpsykologi - självständigt arbete

Kurskod: EX0602

Program/utbildning: Natur, hälsa och trädgård, magisterprogram

Ämne: Landskapsplanering

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: juni 2013

Omslagsbild: Marlene Lundberg

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Boendedialog, Platsanknytning, Utemiljö, Social hållbarhet, Diversifierat bostadsområde, Norrbotten

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Förord.....	4
Inledning.....	5
Bakgrund	5
Om Sveafältet	5
Tidigare undersökningar på Sveafältet	6
Platsanknytning	8
Delaktighetens betydelse för platsanknytningen	9
Syfte och frågeställning.....	10
Metoder och material.....	11
Urval och inbjudningar.....	11
Beskrivning av dialogmetoderna.....	12
Resultat - Dialog.....	14
Mental karta.....	14
Gåtur Sveafältet	18
Rankning	25
Diskussion	27
Studiecirkel som arbetsform.....	27
Metodens betydelse för interaktionen	27
Tiden.....	28
Språket.....	28
Platsen	29
Vanliga diskussionsämnen	29
Tankar om framtida gestaltning.....	30
Varför föra dialog med boende?.....	30
Litteraturförteckning	32
Bilagor.....	35
1. Intervju	35
2. Behovsanalys.....	35
3. Gåtur med barn	35
4. Gåturskarta	35
5. Inbjudan studiecirkel	35

Sammanfattning

Att använda sig av fler metoder än enkäter och skriftliga frågor vid medborgarundersökningar om utemiljön ger möjlighet för fler grupper i samhället att delta på sina egna villkor. En varierad medborgardialog är särskilt viktig i diversifierade bostadsområden. Att få vara delaktig i sin boendemiljö har betydelse för individens platsanknytning, för engagemang och ansvarskänsla i bostadsområdet. Delaktighet och medbestämmande har visat sig vara särskilt betydelsefullt för boende med utländsk bakgrund. Grunden till boendemedverkan är en gemensam förtroendegrund. Att använda metoder som baserar sig på visuella inslag ger deltagare med språkliga svårigheter större möjlighet att delta i dialog. En studiecirkel med tre olika dialogmetoder om utemiljön, mental karta, gåtur och rankningsmöte, genomfördes vid tre tillfällen i ett diversifierat bostadsområde i Boden. Att träffas flera gånger ger deltagarna ett ökat förtroende för varandra och ger därmed tillgång till mer nyanserad kunskap om området och om varandra.

Förord

Mitt växtintresse vaknade redan när jag var barn i Norrbottens skogar och utvecklades vidare när jag på somrarna fick trava efter min pappa i fält när han inventerade kartor åt Lantmäteriet. På vägen lärde jag mig, med floran i högsta hugg, om den naturliga successionen i naturen och hur kalhyggen sakta förvandlades till skogar igen. Det ena ledde till det andra och så småningom kunde jag titulera mig landskapsingenjör.

I mitt yrke skapar jag olika typer av gröna miljöer för människor. Efter ett par års markprojekterande framför en dator med fokus på vilket sorts träd man skulle plantera i vilken sort grop gled mitt intresse mer och mer in på för vem jag planterade trädet. Intresset för gröna miljöers betydelse för människors välbefinnande och hälsa ledde mig till slut till ämnet *landskapsarkitekturens miljöpsykologi* och magisterprogrammet Natur Hälsa och Trädgård vid SLU Alnarp.

Grunden till denna uppsats lades för omkring ett år sedan, då en vän till mig som arbetar med kulturarrangemang i Boden över en kaffe sa ”du, man borde göra någonting bra på sveafältet”. Jag berättade om hur mina studier lärt mig att det fanns ett samband mellan kvalitativa gröna miljöer och människors trivsel och omsorg om sitt område. En god utemiljö är ju även en utmärkt arena för kulturella aktiviteter och en plats för människor att mötas. Vi såg en möjlighet att kombinera våra kompetenser och några månader senare var projektet ”Hej Svea!” fött och denna uppsats är en del av det projektet.

Uppsatsen kan ses som en förstudie till Hej Svea-projektet och syftar till att starta en dialog med boende om sitt bostadsområde och sin utemiljö för att få en uppfattning om deras känslor och upplevelser, men även ge dem en chans att möta varandra och samtala kring ett gemensamt intresse: sin boendemiljö.

Projektets fortsättning är sedan ett ungdoms- och integrationsprojekt där unga ska få möjlighet att själva påverka och utföra förändringar i sitt bostadsområde, samt planera och utföra en kulturfestival. Avsikten med hela projektet är att skapa förutsättningar för självförvaltningsgrupper som kan sköta utemiljön, ett ökat engagemang och samhörighet i sitt bostadsområde och för människor med olika bakgrund-grannar- att träffas och dela med sig av sig själva till varandra och på så sätt skapa ett socialt hållbart boende.

I detta arbete redovisas resultatet från en studiecirkel som bestod av tre tillfällen i april 2013. Platsen var bostadsområdet Sveafältet i Boden och antalet deltagare var drygt 10 personer. I diskussion och slutsats tas även hänsyn till mina tidigare analyser och undersökningar av området som utfördes under 2011 och 2012 inom ramen för tidigare kurser i programmet (se bilaga 1, 2 och 3).

Jag vill tacka Bodenbo för stöd och möjlighet att utföra denna undersökning. Tack förtjänar även min handledare Måns Norlin för uppmuntrande hejarop när skrivandet har känts tungt, Marlene Lundberg som leder projektet ”Hej Svea!” och inspirerar mig till handling, Johan Lund för köksbordsdiskussioner, formgivare Maria Hussami för råd och promenadsällskap och landskapsarkitekt och språkpolis Cecilia Ek.

Mest av allt vill jag tacka deltagarna ifrån sveafältet som ägnat sin tid åt att guida mig i denna undersökning och som delat med sig av sina minnen, upplevelser, åsikter och idéer om bostadsområdet. Det har varit otroligt lärorikt att föra samtal om trivsel och utemiljö ur så många olika perspektiv och på flera olika språk. I processen fick jag nya vänner, lärde mig några ord franska och somaliska, åt massiva mängder med fikabröd och skrattade gott.

Inledning

Bakgrund

I detta avsnitt kommer jag att kort presentera bostadsområdet Sveafältet och tidigare former av dialoger som skett med medborgare i området. Vidare presenteras ett urval av forskning kring platsanknytning och boendeinflytande.

För att kunna dra slutsatser utifrån problemställningarna i denna studie presenteras en sammanfattning av tidigare undersökningar som rör boendes uppfattningar och känslor kring sin utemiljö och vilka metoder som då användes. Undersökningarna är utförda av Bodens kommun, Bodenbo och Hyresgästföreningen. I samband med studier vid magisterprogrammet Natur Hälsa och Trädgård vid Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp (SLU) utförde jag tre mindre undersökningar i området. Dessa undersökningar ingick i kurser rörande landskapsarkitekturens miljöpsykologi och jag anser dem vara viktiga för förståelsen av denna uppsats. Resultaten redovisas övergripande i detta avsnitt och studieuppgifterna går att läsa i sin helhet som bilagor 1,2 och 3.

Om Sveafältet

Boden ligger i Norrbotten. Invånarantalet i Boden är strax under 28 000 st. Två tredjedelar av invånarna bor i småhus och en tredjedel i flerbostadshus. Bodens garnison och Bodens kommun är de största arbetsgivarna. (Bodens kommun, 2011) Sveafältet är ett bostadsområde som ligger placerat mellan bodens centrum och ett av garnisonens verksamhetsområden. Från området så ligger centrala Boden på tio minuters gångavstånd. Det är ett av de största områdena med flerbostadshus i form av hyresrätter i Boden, och även det område där befolkningen förväntas öka mest fram till 2017. (Samhällsbyggnadskontoret, 2013)

I direkt anslutning till Sveafältet låg tidigare Bodens lasarett och Vårdhögskolan. Lasarettet revs i slutet av nittiotalet och vårdhögskolan är nedlagd. I anslutning till Sveafältet ligger även försvarets verksamhetsområde. När dessa verksamheter var aktiva bodde många anställda inom försvaret, sjukvården och studenter på området. Då lasarettet och vårdhögskolan lades ner och försvarets verksamhet kraftigt bantades stod många lägenheter outhyrda och det resulterade i att man valde att riva två punkthus. I samband med rivningen i mitten av nittotalet misslyckades sprängningen av punkthusen Sveavägen 11 och 13, vilket genererade smeknamnet "sneafältet" då båda husen istället för att rasa vid sprängningen endast ställde sig starkt lutande.

Figur 1 Vykort med de lutande husen på svea som motiv

Det kommunala fastighetsbolaget Bodenbo har nio fastigheter på sveafältet med totalt 600 lägenheter fördelade på två kvarter: Geväret och Karbinen. Fastigheterna byggdes mellan åren 1955-1963. 26 av lägenheterna hyrs av Migrationsverket och 12st av Bodens kommun. (Bodenbo, 2013) Ytterligare fastighetsägare, Tex Lundströms fastigheter och Wiksténs fastigheter, har hyresrättslägenheter på Sveafältet, men i denna studie har ingen av deras hyresgäster medverkat.

Bostadsområdet har mycket stora gräsytor på sina bostadsgårdar. Det finns individer av äldre träd, främst på kvarteret Geväret, men vegetationen i övrigt är mycket sparsam. Uteplatser består generellt av träskärmar med en grillplats och det finns små traditionellt utformade lektytor såsom gungställningar eller lekhus med sand som underlag. Utrustningen är genomgående hårt sliten och i behov av underhåll.

Tidigare undersökningar på Sveafältet

Trygghetsvandring 2011

I september 2011 utförde kommunen trygghetsvandring på sveafältet. Syftet med vandringen var att ta reda på vad i miljön som upplevs som otryggt och vad som behöver åtgärdas samt vad som behöver värnas och förstärkas. Medverkande var personer från fastighetsägare, polisen, kommunen, SPRF, HSO, Migrationsverket, Coop och Försvarsmakten och boende på området. Deltagarna fick med sig karta och en checklista med frågor att ta ställning till under vandringen. Checklistans frågor anges vara baserade på Trygghetsmanualen. (Bodens kommun, 2011) Den skrift man syftar på torde vara *Trygghetsvandring-tankar på vägen*, framtagen av Mia Andersson-Ek vid ”Tryggare och mänskligare Göteborg”. (Tryggare Mänskligare Göteborg, Boverket & Brå, 2010)

I sammanfattningen av rapporten kan man läsa:

”Området kan upplevas som lite livligt med boende av olika ursprung. Många av de boende är asylsökande familjer. En intressant synpunkt framfördes om att det vore bättre att integrera asylsökande och nysvenskar i flera olika områden, inte bara i detta område samt på Prästholmen.”

Sammanställning av protokollet från trygghetsvandringen tar upp:	
Negativa punkter	Positiva punkter
Tecken på skadegörelse i form av tex trasiga elskåp och klotter, flera punkter. Vandaliserad och tillsynes övergiven gammal kioskbbyggnad. Varför står den kvar?	Öppna och trivsamma ytor med bra belysning (P-område kv geväret)
Bristfällig eller ingen belysning vid garage och gångvägar upplevdes som otryggt och negativt, flera punkter. Avsaknad av/behov av gångväg och belysning över parkområdet (Blåklockan), anslutning till busshållplats.	Parkområdet (Blåklockan) ,fin park för lek och fria aktiviteter. Kullar för pulkaåkning på vintern. Förslag till komplettering med basketkorg, grillplats, fotbollsplan m.m.
Begränsad sikt och/eller tillgänglighet i form av överhängande/tät vegetation.	Uppstammat träd ger vårdat intryck och god sikt mot gata och parkeringsområde (P-plats landstingsvägen 1)
Skador på markbeläggningen och behov av vidare åtgärder av enkelt avhjälpa hinder för bättre framkomlighet för funktionshindrade. Flera punkter. Dålig tillgänglighet vid entré.	Trivsamt park vid Hedenbrovägen/Drottninggatan Trivsamt upplyst innegård (Kv. Geväret) med lekplats, papperskorg vid grillplats (kv karbinen 14)
Staketet mot järnvägen är för lågt/trasigt. Trasiga staket, flera punkter	Fin innergård med bra belysning (kv. Humlan)
Prästgatan upplevs trång på vintern med parkerade bilar och plogvallar. Svårigheter för bilar att mötas.	Tennisbana vid kyrkogårdsgatan. Önskemål om ytterligare en då den nuvarande alltid är upptagen på sommaren.
Park- och Lundagårdsskolan står outnyttjad och förfaller.	
Öppen gata som inbjuder till höga hastigheter (Soldatgatan) Bilar håller för hög hastighet på kyrkogatan. Närboende önskar hinder av något slag Korsningen drottninggatan/prästgatan upplevs farlig av trafikanter. Saknas övergångsställe för gång- och cykelvägen.	
Betongmurar på tre sidor med klotter kring återvinningsstationen vid Coop skymmer sikten gör att platsen känns skrämmande.	
Hög frekvens av bilinbrott (parkering kv. karbinen 9) Utbyte av armaturer pågå.	

(Bodens kommun, 2011)

Enkäter till hyresgäster

I Bodenbos egen årliga statistik över hyresgästernas trivselnivå, Nöjd Kund Index (NKI), har hyresgäster fått betygsätta hur olika kategorier fungerar och hur viktiga de tycker att de är. Kategorierna är Underhåll, Trygghet o Trivsel, Info, Tillsyn och skötsel, Yttre miljö och Bemötande. Resultatet av undersökningen för Kvarteret Geväret och Kvarteret Karbinen 2011 visar generellt över medel (3) på en skattningsskala från 1-5. De punkter relaterade till boendemiljön som fått lägre betyg än andra är underhåll och tillsyn av trapphus, tryggheten på parkeringar, underhåll lekplatser och underhåll av grillplatser. Samtliga dessa punkter fick lägre resultat än tidigare års undersökningar. I kvarteret Karbinen sjönk även resultatet för skötsel av buskar och blommor. (Bodenbo, 2013)

De oftast förekommande klagomålen till felanmälan består av problem i tvättstuga (städning och ordning), högljudda vuxna och högljudda störande barn sent på kvällarna sommartid. De har inga felanmälningar som är unika för sveafältet eller särskilda felanmälningar som gäller utemiljön. (Bodenbo, 2013)

Hyresgästföreningen har utfört en undersökning som kallas ”Tyck till”. Resultaten från sveafältet i augusti tar upp positiva punkter så som fint läge, barnvänligt, trevliga grannar och nära naturen. Negativa punkter är trafiken, livat nattetid, en del vaktande grannar, städning av trapphus samt städning av tvättstugor. Önskade förbättringar är bättre lekplatser, bättre information ang. sopsortering på fler språk, bättre grillplatser, blomlådor och sittgrupper. (Hyresgästföreningen Boden, 2012)

Intervju om boendetrivsel 2012

I November 2012 utförde jag en kvalitativ intervju med en kvinna som bor på Sveafältet. Intervjun hade inriktningen boendetrivsel och strukturerades efter en översiktlig teoretisk modell för platsanknytning (Scanell, 2010). Syftet var att få reda på hur platsanknytning sker, och vad som påverkade just hennes känslor för sitt bostadsområde. Resultatet blev en kärleksfull och nyanserad beskrivning av området, med fokus på värdet av goda sociala relationer i grannskapet. Hon beskriver bostadsgårdens öppenhet och översiktlighet som viktig eftersom hon har flera små barn. Att umgås ute, spela kubb och grilla hör till vanliga, högt värderade, aktiviteter. Lekplatserna är viktiga och skulle behöva förnyas. Hon betonar särskilt lekplatsen i parkområdet Blåklockan som en viktig mötesplats både för barn och för föräldrar. Intervjupersonen påpekar att bristande underhåll i fastigheterna och i utemiljön upplever hon som en negativ signal från fastighetsägare och kommun, att de som bor på det här området inte är lika viktiga som boende i andra delar av staden. Hon menar att det slitna intrycket ökar på den känslan av uppgivenhet som redan finns hos många boende på området eftersom det är ett socioekonomiskt belastat område med hög andel utsatta individer. (Bilaga 1)

Gåtur med barn 2012

Med syftet att se området ur ett barnperspektiv utförde jag en gåtur med tre barn i parkområdet Blåklockan. Jag bad dem gå på promenad och berätta för mig om sin utemiljö och vad de brukar göra när de är ute. Den prioriterade aktiviteten för just dessa barn var krigslek. Att ha tillgång till många olika platser där man kunde söka skydd under leken och sikta på de andra lagen var centralt, såsom lekhus och lekställningar, trädkojor, plank, träd, snöhögar och kullar. Lekredskapen användes till tafattlekar. Barnen kom med förbättringsförslag som skulle göra att parken erbjöd fler möjligheter till olika lekar. En gångväg med belysning över parken som snöröjdes vintertid efterfrågades, då det är den vägen de går till busshållplatsen. De kom överlag med många insiktsfulla förslag som rör skötsel och underhåll. Förslag som de menade på skulle förhöja lekvärdet i parken. De påpekade även risker och brister i miljön, som trasiga stängsel mot järnvägen, äckligt hundbajs och att övergångsstället vid busshållplatsen kändes farligt och obehagligt. (Bilaga 3)

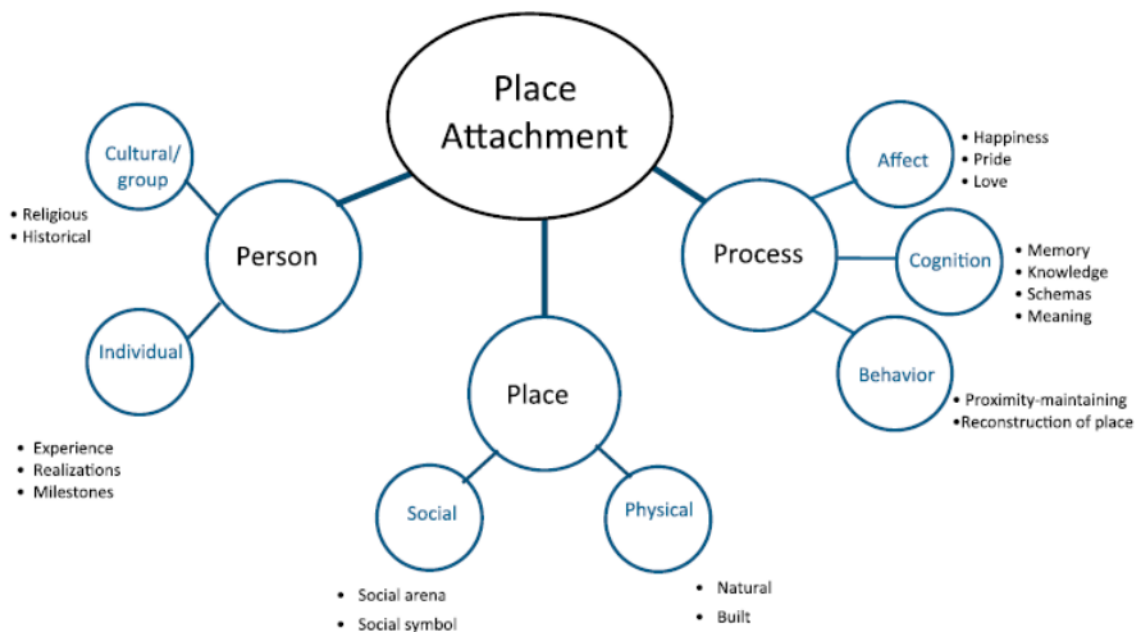
Behovsanalys 2011

Men utgångspunkt i Patrik Grahns forskning i miljöpsykologi utförde jag en behovsanalys av kv. Geväret inklusive parkområdet Blåklockan. Grahns har definierat åtta miljökaraktärer som är betydelsefulla för hur människor trivs och mycket de vistas i gröna miljöer. (Grahns, 2005) Ju fler av karaktärerna man kan återfinna på en plats, desto fler olika målgruppers behov uppfyller den, vilket innebär en ökad användning och trivsel. I det analyserade området hittades knappt fyra av åtta karaktärer. Resultaten sammanfattades i en SWOT-analys och utifrån resultaten pekade jag på möjliga

förbättringsområden. Förkortningen ”SWOT” står för Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats. På svenska blir det Styrkor, Svagheter, Möjligheter och Hot. För att öka bostadsområdets och parkområdets attraktivitet bör man sträva efter att utveckla befintliga miljökaraktärer som exempelvis ”allmänningen” och ”centrum/festen” och ”lustgården” men även öka antalet karaktärer inom bostadsgårdar och parken. Markytorna är så stora att man utan problem rymmer många olika intressen, som sport, odling och återhämtning utan att konkurrens uppstår om utrymmet. (Bilaga 2)

Platsanknytning

Platsanknytning – det känslomässiga band som skapas mellan individen och dess meningsfulla levnadsmiljöer består av många olika komponenter. Forskningen om platsanknytning kan delas in i tre övergripande kategorier: **Personen** – *Vem är det som är platsanknuten?* **Den psykologiska processen** – *Hur manifesterar sig platsanknytningen hos personen?* och **Platsen** – *Till vad är personen platsanknuten och vad har platsen för egenskaper?* (Figur 2) (Scannel, L. & Gifford, R., 2010)

Figur 2 Modell över tre kategorier av forskningen rörande platsanknytning Källa: Scannel, L. & Gifford, R. 2010

Begreppet platsanknytning, på engelska ”place attachment”, används tillsammans med ”place identity” och ”sense of place” när forskare studerat vad som påverkar individers relationer till platser. (Manzo, 2003) (Scannel, L. & Gifford, R., 2010)

Svensk forskning har visat att föreställningar och upplevelser av den fysiska miljön är integrerade med inre bearbetningsprocesser som kan kopplas till självuppfattning, livsmål och omvärldsuppfattning. I denna dynamiska process frågar vi oss själva: Passar jag in här? Vilket liv kan och vill jag leva? Kan jag leva det liv jag vill här? Utemiljön och områdets ”budskap” tolkas – Vem är det byggt för? Vilka är det som bor här? Vilket liv förväntas man leva här? Om en identifiering mellan en själv och boendområdet ska ske, måste individen ha möjlighet att uppleva sig själv som person i relation till platsen. Kontinuitet spelar roll i de boendes relation till utemiljön. Minnen och platser från tidigare perioder i livet, från samma område eller från en annan plats som liknar den nuvarande ger en känsla av tillhörighet och en förankring i både omgivningen och tillvaron. Att boende tolkar utformningen av miljön som ett uttryck för samhälleliga förhållanden är vanligt, t.ex. samhällets slarv, fusk, bristande omsorg och avsaknad av värderingar och plikt-känsla. En utvecklande boendemiljö är en miljö som rymmer möjligheter för det boende att bli bekräftade som människor och bär på möjlighetsrum i fråga om den betydelseskapande aktiviteten hos människor. Boendes engagemang i och delaktighet i sitt

område förtjänar respekt. Ett boendeområde blir aldrig ”färdigt”, det är en process i ständig utveckling och förändring i samspel med människorna som bor där. (Skantze, 1997)

Delaktighetens betydelse för platsanknytningen

Boverkets rapporter (2010) visar att en framgångsrik stadsdelsförnyelse måste bestå av en kombination av fysiska åtgärder och sociala insatser. Tillvaratagande av de boendes kunskaper och erfarenheter antas ge bättre förutsättningar för att lyckas med en stadsdelsutveckling. Dialoger med medborgare och lokalt med boende i bostadsområden och kvarterslokaler som fungerar som mötesplatser har visat sig vara av största vikt. För att förmå boende att delta i dialoger krävs att man använder sig av olika, kreativa metoder. Ofta använder man sig av enkäter i olika former, men trygghetsvandringar, gåturer och stormöten är inte ovanliga. Att jobba i form av lokala utvecklingsgrupper har visat sig öka deltagandet och engagemanget bland medborgarna. I Gävle kunde positiva effekter mätas efter den medborgardeltagandebaserade stadsdelsförnyelsen genom t.ex. radikalt minskade inbrott i bilar och källarförråd och stölder av cyklar och bilar. Det finns en stark koppling mellan social hållbarhet, trygghetskänsla och delaktighet och inflytande. Delaktighet och engagemang i det egna bostadsområdet antas bidra till ökad integration i samhället. En avgörande framgångsfaktor för att delaktighetsarbete ska fungera är att det är på riktigt och att de boende bjuds in tidigt i processen då de har faktisk möjlighet att påverka. (Björklid, 2005) (Trafikverket, 2013) (Ranger, 2004) (Boverket, 2010)

Inflytande kräver – och föder – delaktighet och engagemang, och gör att människor tar ett större ansvar för sitt bostadsområde. Boendeinflytande kan medföra att hyresgästerna känner sig lyssnade på, respekterade och högre värderade, vilket i sin tur ökar känslan av tillhörighet och identifikation med bostadsområdet. Ökad gemenskap ger en ökad trygghet och trivsel i bostadsområdet. Skadegörelse kan minska om förändringsåtgärder är väl förankrade hos hyresgäster och en del av dem deltagit i processen. Inte minst ungdomar brukar påverkas positivt av att känna att man lyssnar på dem och tar till sig vad de tycker och känner behov av. För att nå ut till boende bör man använda sig av många olika kanaler för att nå ut till olika grupper. Boendeinflytande och sociala och identitetsskapande aktiviteter bör inte särskiljas. Att skapa en förtroendefull relation hyresgäster emellan och mellan hyresgäst och hyresvärd är grundläggande, det är den plattform från vilken man sedan kan ta sig till boendeinflytande. (Boverket, 2010) (Boverket, 2010)

Appropriera betyder ”Att tillägna sig” eller ”Att göra till sitt”. Det är uttryck som beskriver att människor skapar en relation med en plats eller en miljö. Inte bara de som bor, utan även de som arbetar i ett område approprierar sin miljö. I vården av hus, plats och utemiljö ligger en betydelsefull del av tilläggnelsen eller approprieringen. Gemensamt arbete i utemiljön har särskild betydelse för känslomässig tillägnelse av utemiljön, en förutsättning för den gemensamma områdeskänsla som ligger till grund för ett uthålligt kollektivt handlande. Ett kännetecken för approprieringen är att människor blir känslomässigt engagerade vilket i sin tur kan leda till oenigheter angående hur saker och ting bör vara på gården eller i området. (Bengtsson, 2003)

En tvärvetenskaplig studie i Göteborg har visat att några år efter satsningar på självförvaltning och lokalt boendeinflytande upplevde de boende att flera fysiska aspekter av utemiljön förbättrats, framförallt skötsel av växter, rabatter och gräsmattor. Den allmänna trivseln hade ökat utomhus i närområdet och trivseln i trapphus och entré. Studien fördjupar sig bland annat i genusperspektiv och etnicitetsperspektiv på verksamheten med självförvaltning. De hyresgäster som aktivt tog del i självförvaltningsprojekt ansåg att verksamheten haft klara positiva effekter på utemiljö, gemenskap, trivsel och de boendes påverkansmöjligheter. Trygghetskänslan ökar med en ökad upplevelse av kontroll och ökad känsla av ansvar. De aktiva hyresgästerna upplevde i mycket högre grad än andra att verksamheten hade en positiv effekt på sociala relationer. Hyresgäster med utländsk bakgrund uppfattade en större ökning än övriga hyresgäster av det egna engagemanget, ansvaret och av trygghetskänslan i området. (Bengtsson, 2003).

Självförvaltning har många olika benämningar tex trivselgrupper, boråd, gårdsgrupp och kvartersråd. Självförvaltning innefattar även väldigt varierande saker, allt från att ha några egna blomkrukor till skötsel av hela gården. Väl utvärderade och kända områden där resultaten har visat sig positiva både

på den fysiska kvalitén på gårdarna och angående det sociala klimatet i området är tex Holma i Malmö (MKB, 2009) och Övre lövgärdet, Gamlestaden, Biskopsgården mf i Göteborg (Bengtsson, 2003).

Självförvaltning och delaktighet i boendet har visat sig ha stor betydelse för känslomässig förankring, identifiering och känsla av att vara rotad i ett område. Detta är meningsfullt och lustfyllt för många och kan innebära att andra sidor av personen än de som normalt kommer fram vid formella möten och boinflytande kan komma till sin rätt, tex praktiska kunskaper om trädgårdsskötsel, målning eller snickeri, eller social kompetens. Det som de boende har gjort tillsammans och för det gemensamma bästa bidrar till förankringen och den känslomässiga bindningen till miljön. (Bengtsson, 2003)

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att med miljöpsykologisk utgångspunkt se hur man kan använda sig av olika metoder för dialog om utemiljön i ett mångkulturellt område. Eftersom deltagarna har mycket olika bakgrunder och språkliga förutsättningar kan olika dialogmetoder fungera olika bra. Jag vill även undersöka hur arbetsformen studiecirkel fungerar för att skapa den grundläggande förutsättningen för boendedeltagande – en förtroendefull relation.

För att svara på syftet kommer jag att behandla följande frågeställningar:

Huvudfrågeställning: Vad gör dialogmetoderna för deltagarnas interaktion?

Sekundär frågeställning: Hur når jag ut till boende i ett diversifierat bostadsområde och motiverar dem att delta i dialogen?

Metoder och material

Inom ramen för denna uppsats utfördes 2013 tre möten med boende på sveafältet där vi med olika metoder talade om och utvärderade utemiljön. Vid mötena användes studiecirkel som arbetsform i ABFs nystartade lokaler ”Mötesplats Svea” på området. Lokalen har mycket verksamhet riktad till invandrare, tex svenska, ungdomsverksamhet, samhällskunskap, sport och andra aktiviteter. Den har snabbt blivit populär som en social knutpunkt och besöks varje dag, både av kursdeltagare och barn och vuxna som vill komma dit och titta på tv, samtala eller äta mat tillsammans.

De Laval har använt sig av studiecirkel för att komma över det hon kallar ”trivseltröskeln”, alltså att när man frågar om de boende i ett område om de trivs så svarar alla initialt ja eftersom att man tenderar att försvara sitt val av boende. Ett mer sanningsenligt och nyanserat svar kommer med ökat förtroende för den som ställer frågan. Att arbeta med studiecirkel och diskutera de boendes miljö och levnadsförhållanden kan jämföras med en kvalitativ djupintervju samtidigt som den har vissa likheter med en strukturerad intervju, skriver hon. Det som tillkommer är interaktionen studiedeltagarna emellan. (De Laval, 1997) Med denna utgångspunkt valde jag i denna undersökning att arbeta med formen studiecirkel.

I tolkningen av studiecirkelns resultat har jag nytta av kunskaperna från mitt yrke som landskapsingenjör, studierna om landskapsarkitekturens miljöpsykologi och min förförståelse av själva bostadsområdet, både från tidigare undersökningar under utbildningen (bilaga 1, 2 & 3) och från att ha vistats i området under min egen uppväxt. Att räkna forskarens förförståelse som en tillgång i tolkningen av resultaten tillfaller det vetenskapliga förhållningssättet hermeneutik (Patel, 2003). Syftet med studiecirkeln är att förstå och beskriva gruppdeltagarnas egna perspektiv och upplevelser av sin bostadsmiljö, såsom de upplevs av dem själva. Samtidigt som jag tar hänsyn till mina förkunskaper i ämnet är detta en kvalitativ fenomenologiskt inspirerad studie i form fokusgruppintervju såsom den beskrivs av Steinar Kvale. (Kvale, 2009)

Urval och inbjudningar

Att styra studiegruppens sammansättning var inte möjligt, då inbjudan gick ut bland annat via snöbollseffekt och det enda angivna kravet för att vara deltagare var att man var bosatt på sveafältet. Däremot gjordes ansträngningar att sprida inbjudan på flera olika sätt så att fördelningen kunde bli jämn mellan män-kvinnor, svenskar-ickesvenskar, unga-äldre. En blandning mellan etablerat aktiva hyresgäster som bott på området under längre tid och nyare hyresgäster som inte tidigare varit aktiva i boendemedverkan var målet. Genom att skapa en blandning av personer i gruppen, aktiva ”långtidare” i området, nyinflyttade, svenskar och ickesvenskar och ungdomar finns förhoppningen av integration av de som annars kanske inte skulle varit så aktiva i sitt boende med de som redan är det.

Information och inbjudan till studiecirkeln *Svea säger* delades ut enligt ett strategiskt bekvämlighetsurval liknande snöbollsmetoden. (Trost, 2012) Urvalet blev begränsat på grund av den korta genomförandetiden, och det är svårt att bedöma hur många människor som har nåtts av inbjudan då spridningen inte var kontrollerad. Personliga kontakter och lokalansvarige ABF-lokalen ”Mötesplats Svea” spelade en mycket viktig roll för att nå ut till boende som inte talade eller läste svenska och engelska.

Digital information om studiecirkel riktade sig till alla boende på Sveafältet (Bilaga 6) delades ut på följande sätt:

Via facebook:

Grupper: Svea ungdomsgård, Du vet att du är från boden, Vänliga boden, Nätverket mot rasism i boden, Det händer i boden, Sveafältet, ABF Norr i Boden

Statusrad: På författarens statusrad samt tre av författarens kontakters statusrader med en förfrågan att dela informationen vidare.

Privat meddelande: till kontakter i författarens nätverk som bor i området med en förfrågan att sprida vidare i sina nätverk

Påminnelser gick ut via grupper och statusrader inför varje möte.

Hemsida:

Information om studiecirkel gick ut via ABF Norr i Boden.

Mail:

Information om studiecirkeln mailades ut via författaren med en förfrågan om att sprida informationen vidare i sina nätverk till: Migrationsverket, Ungdomsrådet i Boden, Lokalanvarige för ABF *Mötesplats Svea*, Bodenbo, Svea Ungdomsgård

Poster:

COOP Nära på Sveafältet, Anslagstavla Svea ungdomsgård, Till svenskalärare i Johanneskyrkan, ABF *Mötesplats Svea* postlåda och gatupratere (på engelska och svenska), Anslag i trappuppgångar tillhörande Bodenbos fastigheter på Sveafältet (engelska och svenska). Ett par lokala verksamheter tex en pizzeria.

Muntligt/via telefon

Lokalanvarige på ABF lokalen, Kontaktperson från Lernia, tre av bodenbos hyresgäster (efter rekommendation från Bodenbo), Information vid dialogmöte med NLL och aktiva kulturorganisationer i Boden

Beskrivning av dialogmetoderna

Nedan följer en generell och kortfattad teoretisk beskrivning av de tre dialogmetoder som har varit aktuella i denna studie. Utfallet av respektive metod redovisas i *Resultat* och metoderna diskuteras och utvärderas i *Diskussion*.

Mental karta

En mental karta, eller kognitiv karta som det även kallas, är den mentala representationen av omgivningen. Förmågan att föreställa sig, förstå och fundera över världen kallas miljökognition. Kognitiva kartor skiljer sig från kartografiska kartor genom att de är en individs dynamiska och flexibla beskrivning av omvärlden med ett nätverk av information, inte en kopia av den fysiska miljön. De är alltså en människas dynamiska modell av omvärlden snarare än en förminskad statisk karta som lagrats i hjärnan. (Torell, 2005)

Informationen som presenteras i den kognitiva kartan varierar beroende på i vilket syfte du tar fram den. Ska du beskriva vägen till ditt hem för någon som är obekant med området ser kartan annorlunda ut än om du istället ska beskriva hur det ser ut där du bor, eller vad du brukar göra där du bor. Att komma åt en persons kognitiva karta är en komplex uppgift och vilket resultat du får beror på vilken fråga du ställer och hur frågan framförs. Ber du någon "rita en karta över området där du bor" får du sannolikt någon variant av en kartografisk karta till svar. Frågar du istället "beskriv hur det ser ut där du bor" blir resultatet annorlunda. Resultatet varierar även eftersom olika människor har olika tecknarförmåga, kunskapsnivå, erfarenhet av kartografiska kartor och uppfattar instruktioner olika. (Torell, 2005)

Viktigt vid beskrivandet av hur deltagarna ska genomföra denna uppgift är att man inte låser fast människor vid att kalla det karta. En bättre beskrivning kan vara att de ska rita en bild av sitt bostadsområde, eller något särskilt de tycker representerar sitt område, kanske en favoritplats. Det kan bli en karta eller en person som sitter under ett träd, inget av resultaten är sämre än det andra. Här är det personens förklaring till vad de har avbildat som är värdefull (De Laval, 2013). Kartorna ger en ofta en anvisning till försökspersonens känslor inför bostadsområdet och vad de anser vara viktigast. De är personliga, utförda på allvar och efter bästa förmåga. Därför viktigt att kartorna behandlas med respekt. (De Laval, 1997)

Syftet med denna undersöknings mentala kartor är att deltagarna ska förmedla sin högst personliga bild av bostadsområdet, inte försöka korrekt avbilda vägnätet. Frågan som ställs i samband med uppgiften lyder då något likt: "Rita en bild och beskriv hur det ser ut utomhus i området där du bor." "Vad finns det i området där du bor?" eller "Har du en favoritplats?"

Gåtur

Gåturer kallas även walk through evaluation. De kan se olika ut beroende på syftet med gåturen

Vid en gåtur går man på promenad. Med sig på promenaden får deltagarna en karta över området och några förutbestämda platser att stanna på och fundera över ett par frågor och beskriva sina upplevelser. Efter promenaden samlas man och sammanfattar sina intryck. Alla olika perspektiv tas med, syftet med sammanfattningen är inte att nå konsensus, utan det intressanta är att upplevelsen av de olika platserna kan vara väldigt olika. (De Laval, 2013)

Metoden gåtur utarbetades i Danmark av Ivor Ambrose och utgår ifrån metoden som kallas walk-through evaluation som används i post-occupancy evaluation (POE) i bl.a. USA, Storbritannien och Australien. Metoden har använts i Sverige för erfarenhetsåterföring för planerare i nybyggda bostadsområden av t.ex. Eva Hurtig et al., och Suzanne de Laval. (De Laval, 1997) När metoden används för utvärdering av nybyggda utemiljöer med planerare och brukare har gåturen i regel varit strukturerad, d.v.s. man följer en i förväg bestämd rutt på en karta och stannar till vid bestämda platser. Platserna är fotograferade i förväg och man använder sig av dessa foton i den efterföljande diskussionen för att underlätta orienteringen.

Trygghetsvandringar, som ofta sker i kommunens regi, innebär en strukturerad gåtur med fokus på invånarnas trygghetskänsla. Där medverkar representanter från fastighetsägare, boende, lokala föreningar, politiker, tjänstemän och handikapporganisation för att utvärdera ett område och identifiera behov av åtgärder. Man följer en rutt på en karta men stannar till där man uppmärksammar något, inte vid förutbestämda platser. Göteborgs stad har arbetat fram en vägledning med en checklista med frågor att diskutera under och efter vandringen. (Tryggare och Mänskligare Göteborg, Boverket & Brå, 2010) Checklistan ligger till grund för många kommuners arbete med trygghetsvandringar runtom i Sverige. Trygghetsvandringar utförs traditionellt i grupp, men kan även innebära promenader med enskilda personer. Vandringen får då karaktären av en gående kvalitativ intervju och har utförts av forskare vid SLU under benämningen trygghetspromenad. (Jansson, 2012)

Gåturer med barn används av forskare inom flera vetenskapliga inriktningar för att undersöka barns perspektiv på sin omgivning. (Kyttä, 2004) (Cele, 2005) (Kylén, 2004) Här är det vanligare att gåturen är halvstrukturerad eller ostrukturerad. Syftet kan vara t.ex. att upptäcka barns favoritplatser och upplevelser i sitt närområde eller att undersöka barns skolväg. I det första fallet har man inte alls bestämt en rutt på förhand utan låter barnen leda promenaden. I det senare har man strukturerat upp gåturens syfte och mål men styr inte över vilken rutt barnet visar eller var man stannar och samtalar på vägen.

Rankning av förbättringsförslag

Rankningsmetoder är en grupp metoder som utvecklats inom metodfältet Rapid rural appraisal (RRA) och Participatory rural appraisal (PRA). Med hjälp av rankningsmetoder kan man snabbt utvärdera ett problem, frågeställningar eller i detta fall förändrings- och förbättringsförslag som uppkommit genom i en samverkansprocess. Metoden kräver normalt tre moment: **förarbete, rankningsomgång och efterarbete**. I förarbetet samlar man ihop och ställer samman de åtgärdsförslag, idéer eller visioner som ska rankas. I rankningsomgången genomför man själva rankningen. Denna kan ske individuellt eller kollektivt. Efterarbetet innebär sammanställning och analys av resultaten. Man kan sammanställa och kategorisera resultaten på olika sätt beroende på vad syftet med processen är. (Ranger, 2004)

Resultat - Dialog

Mental karta

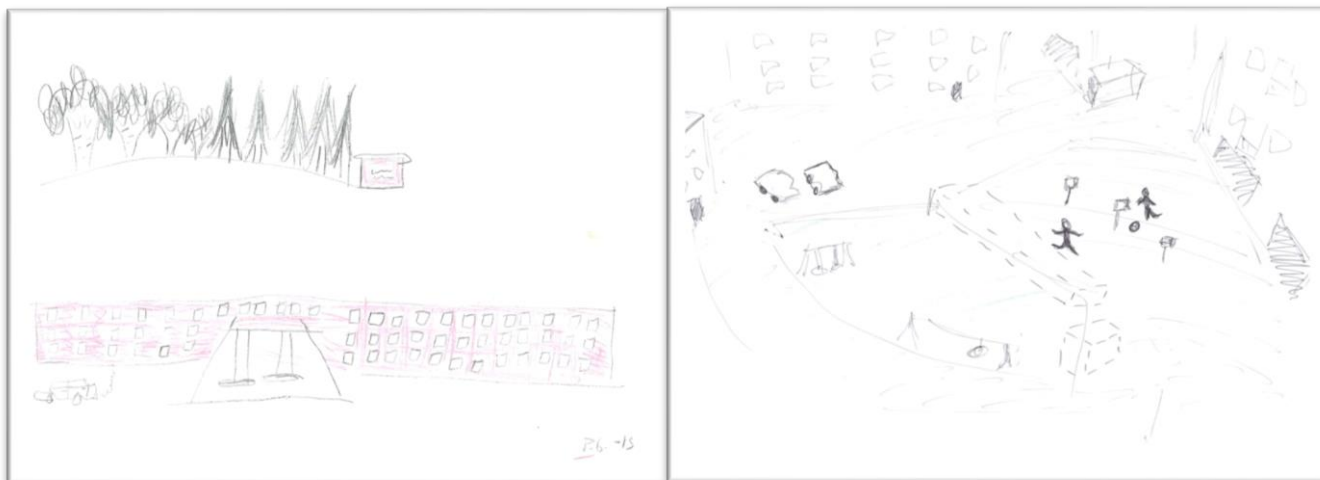
I ABFs verksamhetslokal, "Mötesplats Svea" inleds mötet med fika, en presentation av cirkelledarna (jag och projektledaren för Hej Svea-projektet) och sedan en förklaring av vad detta mötesmoment skulle innehålla. Jag fungerade som moderator, och projektledare för Hej Svea-projektet förde anteckningar och fotograferade. Mötet dokumenterades även med ljudupptagning och med deltagarnas tecknade bilder. Deltagare var 13st, 3 kvinnor från Somalia, 1 man från Afghanistan, 3 svenska män, 3 svenska kvinnor, 1 man från Somalia och områdesansvarig för fastighetsbolaget. Några kvinnor och barn kom och gick i lokalen. Barnen uppskattade pennor och papper.

Deltagarna hade lite olika anledningar att vara där. Bodensbos områdesansvarige kom med fika, men hade inte för avsikt att delta i övningen. Tack vare att han beslutade sig för att delta bidrog han med ett unikt förvaltarperspektiv jämte sina egna personliga åsikter. Den afghanske mannen var ansvarig för nyckeln till lokalen och var den som släppte in oss. Han talade ingen svenska men verkade intresserad och deltog aktivt i tecknandet. Av språkliga skäl var det svårt för honom att beskriva vad han hade avbildat. Två av svenskarna, en man och en kvinna, var där eftersom de känner för området och vill verka mot rasism och främlingsfientlighet. De var vänner med kvinnorna från somalien, och sannolikt anledningen till att de var närvarande. Mannen hade även med sig en skriven lista med förbättringsförslag och tankar från en vän som inte kunde delta. Ur ljudupptagningen: *"Vi har pratat om att göra nåt här på svea, en festival eller nåt. Vi vill jobba med integration och kultur, och det vill vi göra genom att arbeta med utemiljön. Vi vill skapa kontakter mellan människor och minska rasismen."*

Deltagarna ombads rita en bild av vad som finns i deras bostadsnära miljö och hur de känner inför den. Frågorna formulerades som "Vad betyder Svea för dig?" och "Vad finns utanför din bostad?" Under en kort stund visades ett exempel på en mental karta, ritad av ett 6-årigt barn som referens. Detta för att deltagarna skulle få en uppfattning om vad en mental karta innebär, hur enkelt man skulle rita och att det var deras egna upplevelser av området som skulle skildras, inte en vacker tavla eller en skalenlig kartbild. Alla erhöll vita A3-papper och pennor. Färgpennor togs fram av barnen som fanns i lokalen och lades en gemensam förpackning på av bordet. Ett utskrivet flygfoto över bostadsområdet fanns att tillgå för referens och orientering i samtalen. Cirkelledarna deltog i momentet och ritade egna mentala kartor, men dessa redovisas inte i resultatet som en del av studien. När deltagarna var klara med sina kartor visade vi upp dem för varandra i turordning runt bordet och berättade vad de innehöll. Både cirkelledaren och de andra deltagarna kunde komma med följdfrågor och reflektioner innan turen gick vidare till nästa.

Mötet avslutades med en förklaring av vad vi skulle göra nästa gång samt vilken tid och plats vi skulle träffas på.

Efter mötet lyssnades ljudinspelningen av mötet igenom en gång och deltagarnas beskrivningar av sina mentala kartor transkriberades delvis. Meningskoncentrering har använts vid utskrift och deltagarnas beskrivningar kan läsas vid respektive bild. De två bilder som studiecirkelledarna ritade redovisas inte.

Karta 1

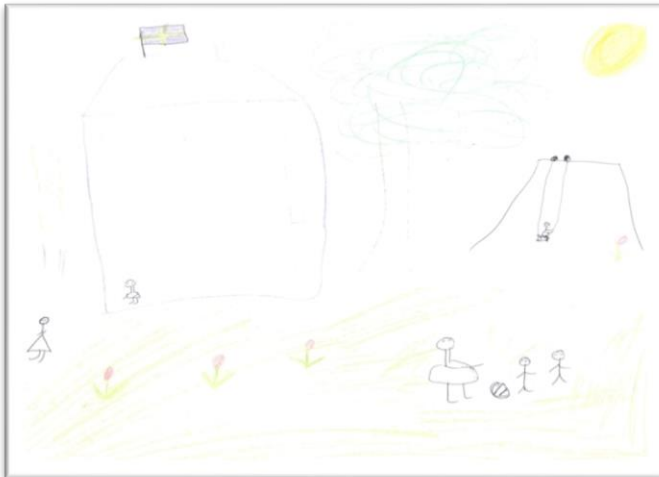
Karta 2

Karta 1

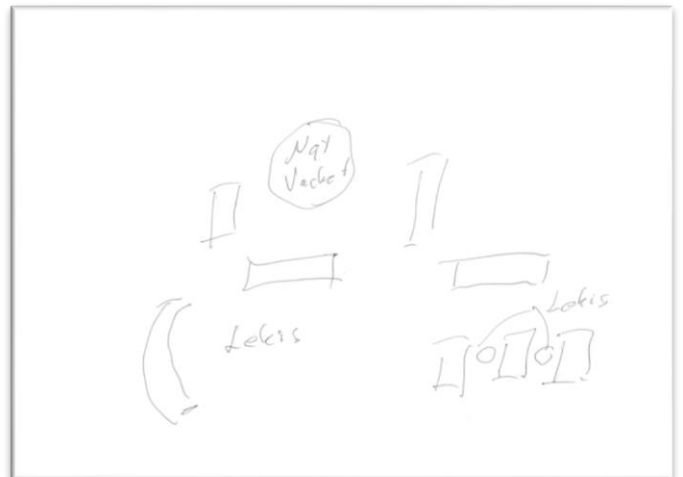
Jag har ritat huset jag bor i. och det är gungorna utanför mitt fönster och en bil, för det står alltid bilar ute på gården. Ovanför är det parken som jag gillar att sitta i på somrarna. Vid den stängda kiosken. Där sitter jag och läser och tittar på bilar som kör förbi. Det finns mycket att se i den parken. Det är nya bänkar där. (Pekar på kartan) Där är min bänk. Det är så kvavt hos mig på sommaren så jag brukar gå dit och sätta mig i skuggan.

Karta 2

Det här är där vi bor nu, från balkongen. Här glömde jag först att det var ett garage och ett sophus (streckat in). Och så är det barn som spelar fotboll på parkeringen. Det är en stor grön yta som är jättetom och tråkiga lekplatser. Det blir blött och lerigt på gräsyterna, det tar rätt länge innan det torkar upp på våren. Det är väldigt öppet. Det var därför jag inte först såg garaget och sopboden. Bara några träd hade gjort det bättre. Det finns en linbana som barnen är på ibland. Barnen är hellre på parkeringen. Jag har bara bott på sveafältet, det är det bästa stället tycker jag. Förut bodde vi här (pekar på ett hyreshus bredvid), det var en jättemysig innergård. Litet och mysigt med en liten lekplats, grillplats och nåt träd som blev ganska åtgånget för att barnen klänger så mycket i det, men det gjorde ju jag också när jag var barn. Vi brukar gå till lekplatsen som är på apelvägen (Blåklockan), där finns det mer grejer. Nåt jag har tänkt på är att det behövs cykelförråd. Man kanske skulle kunna bygga om de gamla sophusen till förvaring för cyklar och vagnar? Och det behövs soptunnor och hundtoaletter.

Karta 3

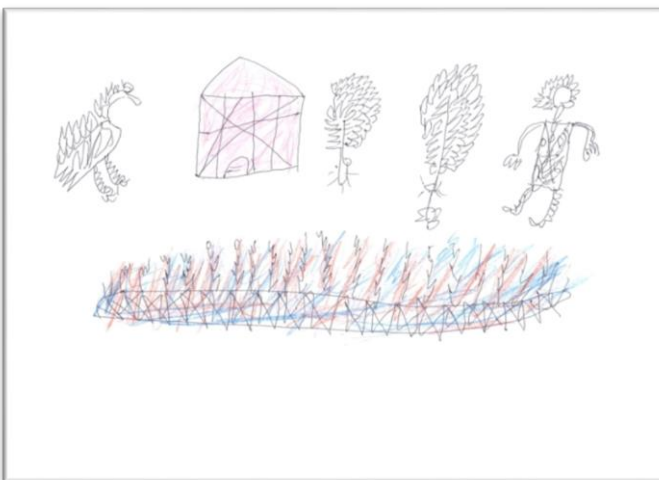
Karta 4

Karta 3

Ett hus. Barn spelar fotboll utanför huset. Det är sommar och grönt. Solen skiner, barnen gungar och leker. En svensk flagga för jag bor i Sverige nu.

Karta 4

Jag har bara ritat, mitt, själva (gestikulerar) det här området. Eftersom det är mitt andra hem. I utemiljön. Jag tycker man kan göra nåt vackert. Nåt som piffar upp den där ytan. Nu är det bara en kulle med stenar. Sen tycker jag faktiskt att lekparkerna är tråkiga. Det är bytt sand, men jag menar innehållet i dem. man kan piffa upp dem med lekgrejer som är färgglada. Det fanns grejer för många år sedan med de fick dom ju ta bort när eu-reglerna kom. Då var det för farligt. Det använder de stora ytorna till snötipp och då blir det ju blött på våren när allt tinar. Det torkar inte före midsommar.

Karta 5

Karta 5

(ingen svenska) Träd, ett hus.

Karta 6

Karta 7

Karta 6

Vägen här utanför. Barnen som spelar utanför, Barnen som leker utanför och lite snö. Jag har bara bott här tre månader, jag har inte sett sommaren. Jag bor inte här, jag bor på rotorvägen.

Karta 7

Somaliska flaggan och ett hjärta. Ett hus, en blomma. Jag bor inte här, jag bor i Harads och är och hälsar på. Vägen här utanför. Barnen som spelar utanför, Barnen som leker utanför och lite snö.

Karta 8

Det är lite kaos på den här. Men det var det första jag tänkte på. Allt det bra-iga med sveafältet, men jag håller med om att det borde fixa mer buskar och träd, mer natur. Det här är där vi är nu, lokalen och konsum. Det händer så sjukt mycket här, det är så många människor och mycket liv. Många olika kulturer. Där är vi i vår nya lägga (uppe till vänster) och där är vår vän, med köksfönstret öppet (uppe

Karta 8

till höger) och med mycket matos. Hon kommer ofta med mat till lokalen Jag ritade bara en massa flaggor, jag kan inga flaggor. Jag rör mig mest här ikring. Det är världens mysigaste område. Familjärt. Här känner man sig tryggast i hela Boden.

Reflektioner

De flesta deltagare tog sig an uppgiften med stort allvar, de småpratade, visade för varandra och funderade högt på vad de skulle rita och hur det såg ut. Det pratades gamla minnen och nostalgi. Områdesansvarige från Bodenbo var först ovillig att delta i övningen och markerade tydligt att han bara skulle sitta och titta på blev efter en stund även han engagerad i uppgiften. Möjligen för att han till en början trodde att de förbättringsförslag som skulle framkomma innebar en större arbetsbelastning för honom. Efter att jag tydligare hade förklarat syftet med övningen började han prata om vad han mindes och vad han tyckte om området och hur det såg ut och fungerade.

Ämnen som togs upp under samtalen mellan beskrivningar av bilder: basketkorgarna försvann eftersom, saknas idag på Svea, Ingen isbana längre sen skolan försvann, göra om gamla soprum till barnvagns- eller cykelförråd, gamla förråd på gårdarna, hundtoaletter & soptunnor, det finns många möjligheter med så mycket yta, vi vill ha mer buskar och träd, mycket folk här och mycket liv, positiv känsla över Svea – synd att området inte används till fullo, familjär känsla, det finns ett behov av café, restaurang, man går hem och hämtar kaffe sen sitter man utanför Coop och spelar schack, Coop spelar en central punkt på Svea, alla vet var Coop ligger.

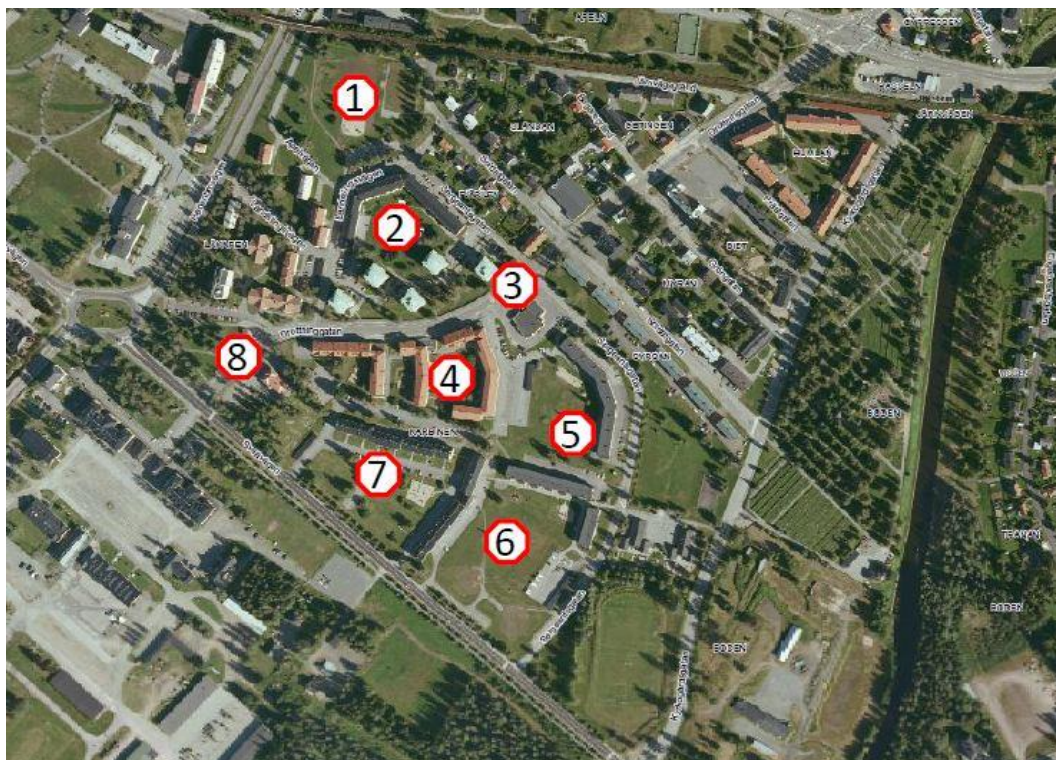
Gåtur Sveafältet

Det var en solig och varm vårdag i april med ganska mycket snö kvar på marken när gåturen utfördes. Det var 6 deltagare med på gåturen. Två svenska män, varav en hade med sig sin 6-årige son som deltog i gåturen. Två somaliska kvinnor, en svensk kvinna och författaren som gåtursledare. Mötesplats inför gåturen var ABF lokalen *Mötesplats Svea*. Där delades gåturskartor (se figur 3) och pennor ut och jag beskrev vad uppgiften gick ut på.

På kartan var 8 platser i området markerade med siffrorna 1-8. Vi gick gemensamt till punkt 1 och studerade och samtalade om platsen tillsammans samtidigt som deltagarna förde egna anteckningar på sina respektive kartor. Vi besökte sedan platserna i nummerordning. Platserna var utvalda för att de representerade olika delar av området och att de förekommit i tidigare undersökningar, men utgick i första hand från informationen från möte 1, *Mental karta*. Vid det mötet framgick i vilka hus deltagarna var bosatta och även var de brukade vistas. Med hänsyn till detta markerades platser på kartan och besöktes för att föra djupare samtal om de platser som har betydelse för just denna studies deltagare. Det är en möjlighet både för mig som forskare att ställa följdfrågor utifrån tidigare material och för deltagarna att vidare beskriva för varandra om sina upplevelser, minnen och platser. Gåturen dokumenterades med deltagarnas enskilda anteckningar på kartorna och med fotografier tagna av författaren och en av gruppdeltagarna. Efter gåturen återsamlades vi, fikade och diskuterade lite avslutande tankar.

Snömängderna gjorde att vi inte kunde röra oss fritt på platserna, ibland nöjde vi oss med att hålla oss där det var plogat och titta ut över platserna, men i många fall så gick vi ut och följde stigar i snön för att nå fram till saker vi talade om. De somaliska kvinnorna anslöt vid punkt 3. Gåturen hade en intim karaktär eftersom man hade möjlighet att prata med alla deltagarna och reflektera på plats, men alla fick även tid att på egen hand utforska, tänka efter och själv anteckna ner sina tankar. De somaliska kvinnorna antecknade gemensamt på en karta och använde franska som svarsspråk. Vi hjälptes sedan åt i gruppen både på plats och i den efterföljande återsamlingen att översätta franskan till svenska och med gester och ett fåtal svenska ord förstå varandra. Den sexårige pojken markerade med glada eller ledsna ansikten på sin karta. Vid punkt 4 anslöt en av de somaliska kvinnornas söner till gåturen, och då talade barnen ihop sig en del kring platserna innan de valde vilken gubbe som skulle ritas. I de fall då barnen inte var överens ritade de varsin figur. Då alla platser var besökta hade gåturen gått över den utsatta tiden. En av de somaliska kvinnorna bjöd in till kaffe hemma hos sig och vi beslutade att, istället för att återsamlas i ABF-lokalen för gemensamt fika och avslutande sammanställning som det var planerat, sätta oss i hennes kök och fika det medhavda fiket. Det blev ett hemtrevligt samtal där författaren kunde ställa följdfrågor om gåturen och med hjälp av de andra deltagarna förstå de franska svaren och de somaliska kvinnornas tankar kring området, trots språkförbistringar.

Innan vi skiljdes åt informerades deltagarna om när och var vi skulle träffas nästa gång och vad det mötet hade för syfte.

Figur 3 Gåturskarta

En sammanställning av deltagarnas anteckningar redovisas nedan. I de fall då flera deltagare skrivit mycket likt varandra markeras det med en siffra inom parentes () bakom kommentaren. Siffran anger hur många av deltagarna som uttryckt åsikten. En sexårig pojke deltog på vandringen och illustrerade sina känslor för platserna genom att rita glada/ledsna gubbar. Varje plats representeras av ett fotografi för att illustrera de punkter som togs upp. En del fotografier är tagna av en avgruppsdeltagarna och andra av författaren. Initialt var fotograferingen tänkt att utföras av projektledaren för Hej Svea-projektet, som vid de övriga mötena antecknat och fotograferat, men då hon inte kunde närvara fotade istället en av deltagarna, och fotografierna kan då sägas bli en del av metoden och resultatet.

1. Grönområdet "Blålockan"

Gör gångväg av lerstigen

Tennisbanan tillbaka (kanske 2)

Området är bra men hundbajset måste bort! Hundar ska ej rastas i sandlådan

Behövs en bra rutchbana till barnen

Bra

Behövs rustas upp

Mycket barn här

Belysning ! på kvällar och vinter

Fler sittplatser för vuxna

Utöka lekplatsen med fler grejer

Behövs hundbajssopkorgar och vanliga sopkorgar

Fler Träd/Buskar/Växtlighet (2)

Bra lekplats

Figur 4 Ytor för lek låg i fokus i parkområdet Blålockan

Aningen smutsigt

Öppet- kan bli mysigare

Stor möjlighet av gröna ytor

Väl använd lekplats

😊

Liten park som är vacker (Översatt från franska med google translate)

Reflektioner

Vid första mötet, Mental karta, liksom vid majoriteten av de tidigare undersökningarna har Blåklockan framhållits som en viktig plats främst för föräldrar och barn. Detta var anledningen till att den valdes som besöksplats vid gåturen, Många boende i området passerar dessutom genom parken för att nå målpunkter som busshållplats och skola eller för att rasta hunden. Parken är uppskattad av samtliga användare som mötesplats, men många uttrycker önskemål om ett större utbud av möjliga aktiviteter.

2. Uteplats, Innergård kv Geväret

(Behövs) Mer att klättra på för barnen i punkthusen

(Behövs) Bänkar mellan punkthusen

Fin uteplats, men behöver målas om

Mest yta man kan göra nåt/bygga nåt på

Utsliten lekplats

(Behövs) Mer växtlighet

Mysiga stora buskar

😊

Trevligt område med fina bilar (Översatt från franska med google translate)

Figur 5 Uteplats med tak upplevdes positivt

Reflektioner

Ingen av deltagarna var bodde i huset som denna uteplats hör till. Stoppet valdes av mig eftersom uteplatsen skiljer sig från andra gårdar genom att vara större, ha tak och en del omgivande växtlighet. De skrivna kommentarerna var färre på denna punkt, möjligtvis eftersom deltagarna inte var bekanta med platsen. Uteplatsens tak och ombonade karaktär upplevdes positiv.

3. Korsning drottninggatan-sergeantsgatan, vid Coop kundparkering

Säkrare för fotgängare- få bilister att inte gena över trottoaren

Bättre underhåll

Ny trottoar vid soldatgatsidan

Parkering för större fordon

Få barnen att inte leka på parkeringen

Tråkigt, grått, bilar

Trafikljus?

Mer buskar och träd

Övergångställen

(Det finns) Flera infarter = fara för gång och cykelväg

Träffpunkt/centrum (2)

Behov av café

(glad gris)

Mitten/mellan, (centrum?) trevligt. /Alt. Trevlig miljö
(Översatt från franska med google translate)

Reflektioner

Samtalet rörde sig främst kring trafikfrågor, vilket är naturligt då det är en vältrafikerad plats. Tydligheten i avgränsningar mellan trafikytor och ytor för andra trafikanter var viktig. Säkra övergångar för både cyklister och gångtrafikanter efterfrågades. Området upplevdes rörigt på grund av att matvarubutikens parkering har flera infarter. Platsen fungerar som områdets centrum, en målpunkt och ett viktigt landmärke. *"alla vet var Coop Svea ligger"* Drottninggatan är en viktig väg för genomfartstrafik.

Figur 6 Matvarubutiken upplevs som områdets centrum

4. Innergård drottninggatan 43

Mer lekutrustning

Fler sittplatser (2)

Fler papperskorgar

Fint och mysigt

Mer buskar och träd

Farligt vintertid – man ser ej bilar pga snövall

Mysig innergård

Bra träd

Bästa gården, bara lekplatsen som är tråkig

☺

Det är en sval plats för mig, Det är där jag bor och den är exceptionell .(Översatt från franska med google

translate)

Figur 7 Pilträden på bostadsgården är bra för barnen att leka i

Reflektioner

En till ytan liten men uppskattad bostadsgård. Flera av deltagarna bor eller har bott i de omgivande husen. Den beskrivs som mysig, fin, och att träden är fina för barnen. Den lilla gräsyten har höjdskillnader som tillsammans med husens placering ger gården ett intimt intryck. Deltagarna uttrycker även på flera sätt att den mindre skalan är positivt för trivselen på platsen.

5. Innergård Sergeantsgatan 3

Fartgupp

Papperskorgar

Askkoppar

Behövs bättre lekutrustning (3)

Sluta pissa bakom garaget

Få bort hundbajs

Sopkvast i portarna

Plocka sopor oftare, speciellt kring bodan och grillplatserna (2)

Fixa infarten

Minska möjligheterna att klättra på garaget

Sätta ut bänkar på uteplatserna

Ordna plats för piskställning

Mer blommor, växtlighet, träd, odling!(3)

Få bort all olja från infarten

Bra, men outnyttjade ytor

För mycket snö! Dumpa den någon annanstans

Bra med linbana

Stort grönområde som inte nyttjas

☺ ☹

Det finns stora hus och en gungbräda och lekplats för barnen. Det är vackert att se på, jag tycker särskilt om balkongerna. (översatt från franska med google translate)

Reflektioner

Bostadsgården är mycket stor och består till största delen av gräs. På vintern används ytan till snöupplag. Deltagarna beskriver den som kal, tom, öppen och utsatt. Den öppnar sig mot matvarubutiken och är således den bostadsgård som har bäst visuell och fysisk kontakt med bostadsområdets "centrum". De vuxna nämner linbanan som en positiv sak för barnen, samtidigt som de barn som deltog på vandringen uttrycker ambivalens till platsen i form av både en glad och en ledsen gubbe.

Figur 8 Bostadsgården upplevs som utsatt och outnyttjad

6. Gårdsyta mot sveavägen

Bygg nytt vid gamla punkthusen

(Mer) papperskorgar

(Mer) lekutrustning (2)

Igen, massor med yta

Mer växtlighet

TOMT! Bara möjligheter

Här finns det ingenting att säga att jag verkligen gillar. Jag ser ett daghem. (Översatt från franska med google translate)

Reflektioner

Deltagarna upplever denna yta som tom. De föreslår åtgärder som på olika sätt kan erbjuda aktiviteter.

Figur 9 Ytan där två punkthus tidigare stod är sedan dess tom

7. Lekplats på innergård, Sveavägen

Rutchkana

Skräpkorgar

Askoppar

Bygg nytt även här

Tråkigt förutom klätterställningen

Mer legrejer och sittplatser

Känns mest parkering

Ganska bra lekplats

Bra planerat med buskar som avskiljare mellan grönparter

☺

Det är en plats där många människor kan njuta av vackra träd och tycka om att vara (översatt från franska med google translate)

Figur 10 En äldre klätterställning och de omgivande träden uppskattas

Reflektioner

På denna plats har lekutrustningen stor betydelse. Klätterställningen har en särställning bland barnen, eftersom den är annorlunda, berättar deltagarna. Att lekplatsen omgärdas av träd och buskar upplevs som mycket positivt.

8. Liten skogspark i korsningen sveavägen/drottninggatan/hedenbrovägen

Sopa stigar

Plocka hundbajs

Mitt i trafiken

Blir ej sugen på att vara här

Fin och vacker park, men nära vägarna=avgaser

Reflektioner

Platsen valdes för gåturen då den beskrevs som en favoritplats för en av deltagarna. Det var en plats att gå till för att få lugn och svalka, för att läsa en bok på en bänk och titta på bilar. Han upplevde att det inte fanns svalka eller avskildhet på sin egen bostadsgård. Det är en av få platser med uppvuxna träd och parkkaraktär på området.

Andra deltagare upplevde närheten till trafiken och att det låg mycket hundbajs på marken som negativa aspekter på platsen, vilket visar på hur människor kan uppleva en och samma plats på olika sätt.

Figur 11 En sval favoritplats för en deltagare – trafikutsatt enligt en annan

Efter gåturen sammanställdes deltagarnas anteckningar i nyckelord, eller temaord, av författaren på extrastora post it-lappar. Vissa av fotografierna tagna vid gåturen skrevs ut för att användas som referenser vid sista mötet, Rankning

Rankning

Totalt var vi 6 personer som träffades i ABFs lokal *Mötesplats Svea* vid detta tredje och sista möte. Deltagarna bestod av 2 svenska män som bott länge i området, 1 somalisk man (lokalansvarige för ABFs verksamhet), 1 svensk kvinna som nyss flyttat in men bott på området tidigare, projektansvarige för Hej Svea projektet (förde anteckningar och fotograferade) och jag själv som moderator.

Flera av de som deltagit på de tidigare träffarna var inte närvarande och hade meddelat i förväg att de inte kunde komma. De somaliska kvinnorna, en svensk man och kvinna samt representant från Bodenbo närvarade inte. För att gruppen inte skulle bli för liten valde jag att kontakta ett par hyresgäster per telefon och bjuda in att medverka på mötet. Det var områdesansvariga på Bodenbo som, baserat på tidigare kontakter, gav några förslag på hyresgäster som de trodde kunde ha intresse av projektet. Två stycken, en man och en kvinna, tackade ja med kort varsel. Mannen sa att han hade tagit del av inbjudan som hängde i trappuppgången, läst den flera gånger men haft förhinder de tidigare träffarna. Kvinnan hade inte tagit del av inbjudningarna eller information men visade stort intresse när hon fick veta mer om projektet.

Tanken med det tredje och sista studiecirkelmötet var att sammanställa och rangordna de tankar och förbättringsförslag som har fångats upp och uttryckts under de två första mötena, *Mentala kartan* och *Gåturen*. Syftet var att lyfta fram vilka åtgärder som man bör rikta sin uppmärksamhet mot först, en värdering och prioritetsordning. Syftet var även att lyfta fram vilka åtgärder som ansvariga (tex fastighetsägare eller kommun) bör genomföra och vilka som förändringar som hyresgästerna själva vill driva igenom via självförvaltning eller andra grupperingar.

Inför detta tredje möte sammanställdes nyckelord, eller temaord, från de två första mötena på stora postitlappar, ett ord per lapp. Orden var främst hämtade ut deltagarnas anteckningar från gåturskartorna. Jag valde att inte utföra en alltför utförlig analytisk tematisering av orden innan mötet för att möjliggöra för deltagarna att bidra till analysen. Ibland förekom ord som var snarlika varandra men inte identiska, beroende på hur deltagarna hade valt att uttrycka sig i sina egna anteckningar. Orden klistrades upp på väggen omkring ett flygfoto över området som använt oss av på de två tidigare mötena. Tanken var att dessa lappar skulle flyttas runt och placeras i viktighetsordning och kategorier med de viktigaste åtgärderna högst upp. Avsikten var alltså att deltagarna själva skulle analysera och tematisera orden.

Som inspiration och underlag för förbättringsförslag visades bilder från bostadsområdet tagna under gåturen och författarens egna platsbesök. Bilder visades även på exempel från bostadsgårdar i andra jämförbara bostadsområden som författaren tidigare besökt och ansåg vara bra exempel på möjlig gårdsutformning. Alla talade svenska denna gång och deltagarantalet var litet, så konversationen fick karaktären av köksbordssamtal. Två av deltagarna förde merparten av samtalet medan de övriga förhöll sig relativt passiva och endast deltog vid direkta frågor om deras åsikter från mig som cirkelledare.

Det märktes tydligt i gruppdynamiken att några av deltagarna fallit från och nya tillkommit. Stämningen var inte lika uppsluppen som vid tidigare möten, och i allt väsentligt kändes det som att vi "började om" med en ny grupp. Fokus för samtalet blev många gånger ämnen som redan talats mycket om i gruppen och det gjorde det svårt att ta sig vidare till en tematisering och analys av de föreslagna orden. Det kändes naturligt eftersom nya medlemmar kommit in i processen. Samtalet gled ofta in på minnen och nostalgi från området och närliggande områden, hur det såg ut tidigare och vad deltagarna gjorde när de var yngre, i likhet med första mötet.

Samtalsämnen kretsade initialt främst kring inomhusmiljön i boendet och underhållsfrågor; överfulla soprum och att källsorteringen fungerar dåligt, att det står cyklar och barnvagnar etc ivägen i källarvåningar och trapphus och att tvättstugan missköts. I tvättstugans menar man att fastighetsägaren måste ta större ansvar i att lära hyresgästerna hur de ska göra. Så småningom flyttade sig samtalet till att handla om utemiljön, och man tog då upp att mängden hundbajs är ett stort problem och att det ligger fimpar utanför entréer och vid grillplatser.

Det var tydligt svårt för deltagarna att förutsättningslöst fantisera om åtgärder i utemiljön. Först när jag visade lite bilder från studiebesök på andra gårdar som fungerar bra med träd och planteringar och på

bilder av nuläget från gåturen tog diskussionen lite fart. En bild från en plats där det fanns extra mycket hundbajs orsakade förnöjelse bland deltagarna, som tyckte det var en bra illustration av en ohållbar situation *"jag står där och undrar varför jag plockar upp min hunds bajs bland alla dessa korvar? Varför ska jag plocka när ingen annan gör det?"*

När mötet avslutades fick deltagarna information om att vi (projektansvariga) återkopplar till dem om hur vi nu går vidare.

Diskussion

Studiecirkel som arbetsform

Arbetsformen studiecirkel valdes med inspiration från de Laval (De Laval, 1997), för att underlätta genomförandet av undersökningen och samtidigt öka kvalitén på resultaten. Eftersom det är samma personer som träffas behöver man inte förklara och presentera projektet inför varje moment, utan deltagarna är redan insatta i vad projektet går ut på och vad det har för syfte.

I tidigare undersökning har jag erfarenhet av de Laval's omnämnda ”trivseltröskel”, då i en kvalitativ halvstrukturerad intervju om boendetrivsel och hemkänsla med en boende på Svea. I intervjun, som varande i en dryg timme, svarade intervjupersonen tidigt i intervjun att bostadsområdet odelat var mycket positivt att bo i. I slutet av intervjun talade personen mer nyanserat om områdets för- och nackdelar. Forskningen om platsanknytning bekräftar fenomenet och visar att platsanknytning sker på gott och ont. (Manzo, 2003) (Scanell, 2010)

Jag upplevde att samtalet flöt på ett mer okonstlat sätt vid studiecirkeln's andra tillfälle, gåturen. Då hade deltagarna ett ökat förtroende för varandra, och kanske framförallt för mig som cirkelledare eftersom vi hade träffats en gång tidigare. Samtliga deltagare hade även en förförståelse för vad syftet med aktiviteterna var. Det ser jag som en bekräftelse på De Laval's teorier om fördelarna med studiecirkeln som arbetsform och Boverkets konstaterande att innan boendeinflytande och dialog kan fungera i praktiken krävs en förtroendeplattform. Mötet kändes informellt och liknade en grupp med bekanta som gick på promenad och samtalade om vad de såg. Som avslutning blev vi inbjudna till en av deltagarna för att dricka kaffe och äta det medhavda fikabrödet. Ytterligare bekräftelse på att deltagarnas förförståelse påverkar resultatet fick jag vid tredje mötet. Då fick gruppen en ny konstellation och var inte längre var bekanta med varandra. De hade då inte gemensamma referensramar från tidigare möten och interaktionen mellan deltagarna var lägre. Detta talar för att man bör tänka till innan man tillför nya deltagare i en studiecirkel som redan har påbörjats.

Metodens betydelse för interaktionen

De olika metoderna som användes i studiecirkeln möjliggjorde olika resultat. Vid första mötet fick deltagarna bekanta sig med varandra, med projektets syfte och med både sina och de andra deltagarnas känslor och minnen relaterade till området. Vid andra mötet, gåturen, hamnade fokus mer på att titta på områdets faktiska utseende och identifiera positiva och negativa aspekter som listades på kartor deltagarna hade med sig. Metoderna skiljde sig åt för att försöka undvika att resultatet endast består av det Ranger och Westerberg kallar en ”gnäll och kravlista”. Att utgå ifrån en mer problemlösande och kreativ frågeställning skapar bättre förutsättningar för en kunskapsbas med väl formulerade, genomförbara förbättringsförslag. (Ranger, 2004)

Det fanns tid för reflektion och småpratande under tiden den mentala kartan skapades, och sedan visade vi upp och berättade för varandra om våra bilder i turordning, då man först lyssnade, och både cirkelledare och deltagare kunde ställa följdfrågor om intressanta delar av bilderna. Vi tog tid att försöka översätta och förklara ord för de som inte talade språket, med både ord, gester och översättningsverktyg på internet. Aktiviteten och genomförandet fokuserade mycket kring känslor och att lyssna på de andra. Gåturen fick en mer praktisk och konkret karaktär och resulterade i en lista över positiva och negativa inslag i utemiljön, behov och möjligheter. Här gick deltagarna fritt och hade egna kartor där de antecknade sina åsikter. Spontana samtal uppstod i processen, och man hade möjlighet att fördjupa samtal och relationer som uppstått vid den första träffen, samtidigt som man diskuterade sina åsikter om vad man såg på platsen. Vi tog tid för att stanna, försöka förstå varandra med gester, mobiltelefoner, pekande på kartor och på omgivningen och glada gissningar. Jag är övertygad om att den goda stämningen och samtalen deltagarna sinsemellan förhöjdes av att vi hade träffats en gång tidigare. En av deltagarna hjälpte till att fotografera, och en annan bjöd hem oss alla på avslutande fika med varm dryck som avslutning på dagen, då vi återigen kunde diskutera och översätta för varandra våra åsikter och tankar. Det som man i gåtursbeskrivningar brukar kalla återsamling eller sammanställning ägde alltså inte rum i lokalen där det var planerat, utan runt en av deltagarnas köksbord.

Att de tre metoderna fungerar olika ger människor med olika förutsättningar möjlighet att uttrycka sina åsikter. En deltagare var mycket aktiv i mentala kartan och gåturen, men passiv vid rankningen. Deltagaren uttryckte sig efteråt: *"Jag tyckte att alla mötena var bra" [...]"Det var ju lite svårare att fokusera och göra sig hörd vid sista mötet (Rankningen), [...]"Det är ju på sitt sätt bra att folk har starka åsikter, så länge alla får göra sig hörda" [...]"Jag har själv en tendens att tystna och falla i bakgrunden när jag är med högljudda människor som tar mycket plats"* Detta anser jag vara ett tydligt exempel på vinningen i att fråga en fråga på flera olika sätt för att ta hänsyn till människors olika förutsättningar för kommunikation. Den deltagare som på det tredje och sista mötet inte var särskilt aktiv, var vi de två första tillfällena istället mycket aktiv och visade stor kunskap om området och hur det kan förbättras. "Tystare" individer blev hörda genom de två första metoderna, jämfört med den tredje. Att arbeta på detta sätt tar vara på mycket mer kunskap som finns hos hyresgästerna, än vid enskilda stormöten. Eftersom vi träffades flera gånger fanns även tiden att förstå de som talade mycket lite eller ingen svenska. Gester, ord, översättningsverktyg, peka på karta och tecknande av bilder kombinerades så gott det gick för att kommunicera. Det fanns möjlighet att se individerna i gruppen på ett mer nyanserat och fördjupat sätt än om man endast hade haft mötet vid ett enda tillfälle.

Tiden

Eftersom genomförandefasen var kort så var det många boende som inte hann nås av informationen om projektet och inbjudan till studiecirkel. Officiellt omnämnande av projektet från fastighetsägaren till hyresgäster gick ut först när studiecirkeln redan hade påbörjats via kundtidningen som kommer ut månadsvis. (Bodenbo, 2013) I trapphusen och hos verksamheter på området hängdes inbjudan upp ett par veckor innan studiecirkelns början och inbjudningar via internet lades ut ungefär samtidigt. För att verkligen ge möjlighet för boende att medverka i dialog behöver planeringen löpa över längre tid än en termin. För att nå ut till boende, förankra projektet och försäkra sig om deltagare. Det tar tid och resurser att nå ut, och att nå ut på flera språk. Verksamheter på området har kontakter med de boende genom sina kunder och det bör man ta i beaktande som en möjlighet. Två formella anmälningar kom in, resterande deltagare kom dit tack vare personliga relationer. Årstid och väder påverkar resultatet. Denna undersökning genomfördes i april. Det var vackert väder när vi gick på gåtur, men snön låg fortfarande tjock över bostadsgårdarna och det påverkar sannolikt resultatet. Hade undersökningen utförts på sommaren skulle kanske åsikterna om området varit annorlunda? Helst ska studierna löpa över längre tid och fler årstider. En av kvinnorna från Somalia hade bara bott i Sverige tre månader, och hade alltså inte sett området utan snö.

Språket

Sveafältet är ett område med så många olika nationaliteter bland de boende. Många är relativt nyanlända och därmed inte har hunnit lära sig mycket svenska blir det svårare att nå ut med inbjudan och information. Jag fick pga. av tiden begränsa mig till att skriva inbjudan på svenska och på engelska. I ett längre perspektiv hade fler språk varit önskvärda. Den somaliske man som var lokalansvarig för ABF:s lokal fick stor betydelse för spridandet av information. Han hjälpte även till med tolkning vid det första mötet. Att anordna med tolkar är ju inte helt enkelt i förväg, då jag inte visste vilka som skulle delta på mötet.

Jag ägnade tid åt att försöka välja ord som jag trodde att de flesta skulle förstå. Det var lätt att glida in i vanan att använda yrkesord som jag själv tar som självklara men som inte används av andra, både i skrift och under mötena. Jag visade en teckning som ett barn har gjort, som hjälp i språket, vid övningen för den mentala kartan. Det tror jag var hjälpsamt både för de som hade språksvårigheter och övriga deltagare som trots att de förstod orden jag sa kände sig osäkra på vad det var jag menade. Information om var och när vi skulle träffas nästa gång upprepade många gånger så att alla skulle förstå. Språksvårigheter och eventuellt kulturella skillnader gjorde att det var svårigheter att komma in i lokalen eftersom ingen var på plats den tid vi hade bestämt. Att samlas vid en förutbestämd tid visade sig vara genomgående svårt. En av de somaliska kvinnorna förklarade skämtsamt för mig när de anslöt en timme sent till gåtursgruppen: *"Ja, vi sa klockan 13. Men vi har Africa-time!"*

Platsen

Att använda ABFs nystartade utbildningslokal ”Mötesplats Svea” som samlingsplats var ett medvetet val för att uppmuntra till etableringen och permanentandet av denna nya mötesplats i området. Boverket uttrycker tydligt att gemensamhetslokaler med verksamhet i området är mycket viktiga och det visade sig mycket tydligt i denna undersökning. Att mötena ägde rum just där tror jag påverkade i mycket hög grad att deltagare från andra länder än Sverige deltog överhuvudtaget, då lokalansvarige kunde sprida informationen muntligt till de som brukar vistas där. De hade troligtvis inte nåtts av den skriftliga informationen som delats ut.

Det är en öppen lokal där alla är välkomna. Den består av ett större rum och ett kök. Fönster ut mot gatan innebär en visuell kontakt med förbipasserande. Att lokalen bara har ett rum där många får samsas har både för och nackdelar. Fördelarna är att tillgängligheten blir stor och sannolikheten att samtal och möten uppstår ökar. Nackdelen för detta projekt var att människor kom och gick runt oss, och det innebar en del störningar för aktiviteten som studiecirkel i grupp.

Gemensamhetslokaler är mycket viktiga för att aktiviteter inte ska stanna av vintertid (Bengtsson, 2003). Detta känns särskilt viktigt att ta i beaktning här i norra Sverige eftersom vintern är så lång. Ett gemensamt litet växthus på gården med både sittplatser och odlingsmöjligheter skulle kunna förlänga utesäsongen, men under nov- maj behövs lokaler inomhus. ABF lokal är en utmärkt samlingslokal, men den är mycket liten och användbarheten är begränsad. Andra lokaler som möjliggör praktiskt arbete tex snickeri, målning eller andra hantverk för den gemensamma nyttan är viktiga.

Vanliga diskussionsämnen

Liknande teman, tex hundbajs, avfall, lekplatser, belysning, grillplatser, sittplatser, växter och planteringar återkommer i samtliga underlag. (Bodenbo, 2013) (Bodens kommun, 2011) (Hyresgästföreningen Boden, 2012) Bilaga 1,2 & 3)

Förslagen på prioriterade förbättringar från deltagarna fokuserade i denna studie på skräp- och hundbajs-plockning, målning av möbler, dekorationer, plantering av blommor och rustning av lekredskap. Dessa aktiviteter är de vanligast förekommande i studier om självförvaltning. (Bengtsson, 2003). Troligtvis för att det är förhållandevis enkla, praktiska åtgärder som ger synligt snabbt resultat inom en kort framtid. Att måla träskärmar och lekredskap är ofta en av de saker man tar itu med först, för att bryta en känsla av förfall och att ingen bryr sig om gården. Att sköta och skapa planteringar kom upp i denna studie, med motivationen att göra mer mysiga och vackra platser. Just den aktiviteten är även den, enligt Bengtsson (2003) en mest uppskattade och mycket vanlig. Att göra gården vackrare har flera positiva konsekvenser. Dels skapar man en stolthet över det man själv eller tillsammans med andra har åstadkommit, dels en stolthet åt andra boende över gården. Aktiviteten skapar även enligt mig en ypperligare anledning att stanna och byta några ord med en granne om vädret eller andra trivialiteter. Efter det första mötet har man öppnat för fler samtal om fler ämnen i framtiden.

Generellt uttryckt kan man säga att deltagarna med utländsk bakgrund uttryckte sig mer positivt om utemiljön och vad de brukade göra där. Ofta fokuserade de svenska deltagarna direkt på vad de ville förbättra eller vad som inte var bra, och de positiva uttalandena var färre.

De somaliska kvinnorna i denna studie berättade mer om vad de gjorde och vad de såg, tex bilar, träd och barn som leker. De beskrev överlag miljöerna på ett mer positivt sätt, som att det var vackert där det fanns träd, att gårdarna var bra att gå ut och umgås på, att barnen lekte ute mycket, att de trivdes bra och var nöjda. De påpekade särskilt hur de brukar ta med kaffe ut på gräset och sitta och tala med sina grannar, och hur trevligt det är att grilla tillsammans

En svensk man uttalade att det behöver finnas fler olika sittplatser, så att man kunde gå ut och grilla trots att grillplatsen redan var ”upptagen”. Så likväl som vissa hyresgäster uppskattar bostadsgården som en social arena i större sällskap så finns behovet av avskildhet. Olika sorters sittplatser gör det möjligt att välja att söka kontakt med sina grannar eller låta bli och njuta av gården för sig själv, kanske beroende av dagsform. Liknande resultat har redovisats av många t.ex. (Mantere, 2008) (Kristenssen, 2003) (Grahns, 2005) Ytorna är stora nog på sveafältet för att tillgodose många olika preferenser.

Tankar om framtida gestaltning

Barns lek togs upp vid alla möten och hade en mycket viktig roll, det var alla överens om. Bättre lekytor för barn efterfrågades. Majoriteten av de mentala kartorna visade barn som leker, vid gåturen togs lekmöjligheter upp vid 6 av 8 platser och vid rankningen värderades barns möjligheter till lek högt. Samtliga tidigare undersökningar tar upp lek och lekutrustning som särskilt viktigt. (Bodenbo, 2013) (Bilaga 1, 2 & 3) (Bodens kommun, 2011) (Hyresgästföreningen Boden, 2012) Lekplatsen i grönområdet Blåklockan visar sig vara en viktig mötesplats både för vuxna och barn, där många idéer och förslag finns på hur ytan vidare kan utvecklas. Parken och lekplatsen ligger på kommunens mark och är därför inte kopplad till någon av fastighetsägarna i området. Det är positivt, eftersom den är en helt offentlig yta och därför kan i högre grad upplevas "tillhöra alla" än bostadsgårdar. Mindre positivt är att fastighetsägarna kan använda den ytan för att "friskriva" sig från att satsa på lek på sina ytor eftersom denna park finns. En hyresvärd i närheten gav parken som anledning att de inte hade någon lekutrustning på sina gårdar. Om de satsade på lek på sina gårdar skulle det innebära konkurrens med kommunens lekplats och de ville stödja den genom att anvisa "sina" barn dit, menade de. Bekvämt sätt att inte ta ansvar för sina egna gårdar, säger jag. Självklart är större mötesplatser i helt offentlig miljö viktiga, men än viktigare för områdets "vi"-känsla och ett socialt hållbart boende är att den egna bostadsgården erbjuder ytor för lek, samvaro och rekreation. Ytorna fyller olika syften. På den egna gården kan man i högre grad skapa en miljö efter eget tycke, stor som liten, och ta den i anspråk som sin egen.

Jag tycker inte att lekytor nödvändigtvis betyder särskilda ytor med lekutrustning. Den miljöpsykologiska forskningen om barns lek understryker istället naturens värde i barns miljöer. Den visar hur naturmiljöer bidrar till ökad hälsa, kreativitet och identitetsskapande. (Kylin, 2004) (Mårtensson, 2004) (Grahm, 2007) Jag anser då att man i första hand ska integrera leken i ytorna som riktas till alla kategorier av användare, multifunktionella ytor som lämpar sig såväl för lek som vuxet umgänge eller vila. Bostadsgårdarna är stora nog att rymma fler kvalitéer. När man reserverar särskilda ytor för lek med särskild utrustning förstärker inställningen att barn endast ska vistas på för dem avsedda ytor istället för att inkludera dem i hela bostadsgården. På samma sätt kan vuxna känna sig exkluderade om gården övervägande består av lekutrustning och gårdens sittplatser i anslutning till dessa. Då kan de upplevas som reserverade för barnfamiljer. Jag förespråkar alltså att man inkluderar fler användargrupper – inte exkluderar dem med att skapa brukarspecifika områden.

Hinder för att gå ut t.ex. dålig tillgänglighet, ett fattigt utbud av miljökaraktärer och känsla av otrygghet kan man påverka genom att förändra utemiljön. Gör man det med hjälp av inflytande och maktöverlämnande till boende ökar dessutom deras platsanknytning och "områdeskänsla" (Bengtsson, 2003) (Manzo, 2003) (Scanell, 2010) vilket får positiva effekter av ökad attraktivitet för området överlag och att människor bor kvar. Boinflytande och självförvaltning har visat sig vara mer betydelsefullt för människor med utländsk härkomst (Bengtsson, 2003)

Varför föra dialog med boende?

Flertalet nya forskningsrapporter från olika universitet, Boverket, Folkhälsoinstitutet och Trafikverket betonar vikten av medborgarnas inflytande i samhällsplaneringen för att uppnå ett hållbart samhälle. Vid dialoger med brukare, oavsett om det gäller boende i ett hyresrättsområde, i en stad eller kanske elever på en skola är det viktigt att det är på riktigt. Det betyder att deltagarna i dialogen får ett reellt inflytande och inte utsätts för skendemokrati. Skendemokrati fostrar maktlöshet och inlärd hjälplöshet. (Björklid, 2005)

Jag såg tecken på känslor av både maktlöshet och hjälplöshet under mina studier på sveafältet. Kommentarer likt *"jag har bott här i 30 år och påpekat massor med saker men det har inte hänt något"* *"vi gick runt och kollade på saker för flera år sedan och pratade om förändringar, men det blev ingenting av det"* var inte ovanliga. En kvinna som bott på sveafältet sedan hon var barn uttryckte i en intervju *"de bryr sig inte i vissa hus, det beror på vem man är"* (Bilaga 1). Både vid denna undersöknings studiecirkel och vid tidigare undersökningar uttryckte deltagarna frustration över vad de upplevde som ett moment 22 i bostadsområdet: *"Varför ska jag bry mig när ingen annan gör det?"* De syftar då på saker som att hundägare inte plockar upp efter sina hundar eftersom det redan ligger så

mycket hundbajs där och orsaken till att det ligger så mycket hundbajs där är att hundägare inte plockar upp efter sig. Detsamma gäller att slänga sina sopor på avsedd plats och att källsortera.

Inget av de tidigare nämnda exemplen är unika för Sveafältet utan tvärtom mycket vanliga områden med flerbostadshus. Att tala om dem och att hitta lösningar kräver dialog både mellan de boende i området och fastighetsägaren, men även dialog mellan de boende själva. Det sistnämnda tror jag i högre grad skulle få en bestående positiv effekt i detta fall. Jag finner paralleller i uttrycket "tragedy of the commons" ("allmänningens dilemma"), använt av Garrett Hardins och Elinor Ostrom.

Nyckeln till att för att komma tillrätta med problem som hundbajs i parkerna, (tvättstugor) skadegörelse etc behöver man tala med varandra och sätta upp gemensamma regler för sin allmänning, i detta fall bostadsgård. I multikulturella områden blir det extra viktigt att kommunicera gemensamma regler och överenskommelser och samtidigt extra svårt eftersom man ofta inte talar samma språk och inte har samma referensramar. Stöd i dialogen kan vara metoder som används i denna studie, Mental karta och gåtur. Där man arbetar visuellt både med bild och att titta på plats för att skapa en gemensam referensram. Utifrån denna referensram kan man lättare komma fram till gemensamma regler som är till fördel för alla på bostadsgården. Språkliga barriärer blir mindre eftersom man inte endast förlitar sig på verbal kommunikation.

Eftersom jag inte vet vilken bakgrund de som ingått i tidigare undersökningar om utemiljön har, med undantag för yrken i trygghetsvandringen, och de undersökningar jag själv har utfört, är det svårt att generalisera utifrån denna studie. Underlag saknas dessutom helt från en stor grupp av boende som utgörs av ungdomar. Ett fåtal barn har ingått i studierna men inga tonåringar. Det finns behov av ytterligare dialoger som riktar sig särskilt mot ungdomar i området.

Reaktionerna från deltagarna var positiva. Gåturen verkade vara den aktivitet som uppskattades av flest deltagare. En deltagare påpekade fördelarna med att träffas flera gånger: ” *Jag tyckte det var ett skitbra upplägg på en sån grej, först börja snacka så man kommer varandra lite närmare och får höra olika uppfattningar, men eftersom att jag gillar skyddsronder och handgriplighet så gillade jag nog att gå lite mest* ” En annan tyckte att det sociala värdet var högt, och satte fingret på vad även jag tycker är det största värdet med att bjuda in till denna sådana här dialoger. ” *ett skitbra sätt att skapa en slags kvartersgemenskap som jag tycker behövs mer på Svea* ”

Dialogprocessens största värde är alltså som verktyg för att skapa ett underlag för framtida samarbete de boende emellan, men även mellan boende och hyresvärd för att gemensamt skapa en positiv boendemiljö. Deltagarna kom till mötet med lite olika utgångspunkter, vissa ville förmedla mycket konkreta åtgärdsförslag, andra hade som motiv att öka integration och motverka rasism, någon uttryckte det som att hon ville medverka till att människor mår bättre. Andra deltagare närvarade helt förutsättningslöst och av nyfikenhet. De hade ändå ett gemensamt mål i att de ville skapa en bättre miljö för människorna i sitt område. Kring diskussioner om de fysiska platserna i utemiljön kunde alla dessa utgångspunkter mötas och arbeta mot något gemensamt.

Jag tycker att denna form av dialog som studiecirkel fungerar som en bra uppstart och inspiration, en bra skulle vi kunna kalla det, till självförvaltningsgrupper i området och ett ökat engagemang och ansvarstagande. Konsekvensen av det blir sociala vinster i form av mänskliga relationer och en positiv normspridning. Att arbeta tillsammans ökar den känslomässiga tillägnelsen av utemiljön och en utbredning av en gemensam områdeskänsla, en känsla av gården som en social gemenskap, skriver Bengtsson (2003). Jag tycker att man som hyresvärd har allt att vinna genom att arbeta på detta sätt för att byta ut normen ” varför ska jag bry mig om ingen annan gör det? ” till ” om de andra gör något så ska kanske även jag? ” En känsla av att det är ett område där man gör saker tillsammans, och där den egna platsanknytningen blir stärkt genom inflytande i sitt boende. Särskilt viktigt blir detta för boende som inte bara är nya i området utan även nya i landet. Där kan dialoger som denna vara ett viktigt steg till att anknyta till en ny plats, ett nytt hem och nya grannar.

Litteraturförteckning

- Scannel, L. & Gifford, R., 2010. Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environmental psychology*, Volym 30, pp. 1-10.
- Bengtsson, B. T. N. J.-E. M. B., 2003. *Lokal kontroll och kollektivt handlande - En utvärdering av självförvaltning i Bostads AB Poseidon i Göteborg*, Gävle: Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala Universitet.
- Björklid, P., 2005. Närmiljön- Hinder eller pedagogisk resurs?. i: M. & K. M. Johansson, red. *Svensk miljöpsykologi*. Stockholm: Studentlitteratur, pp. 141-154.
- Bodenbo, 2013. Hyr dig fri. *Dörrposten - En kundtidning från din hyresvärd*, April.
- Bodenbo, 2013. *Urdrag ur Nöjd Kund Index (NKI) 2011. Möteshandling 2013-03-12*. Boden: Bodenbo.
- Bodenbo, 2013. *Vid projektmöte Hej Svea 2013-03-12*. Boden: u.n.
- Bodens kommun, 2011. *Boden.se*. [Online]
Available at: http://www.boden.se/bodens-kommun/Kommunledningsforvaltning-Externinformation_FordelBoden!
[Använd 30 05 2013].
- Bodens kommun, 2011. *Trygghetsvandring 2011-09-12, Övre stadsdelen: Lundagård- del av, Sveafältet-del av*, Boden: Bodens kommun, BRÅ.
- Boverket, 2010. *Boendeinflytande i praktiken*, Karlskrona: Boverket.
- Boverket, 2010. *Socialt hållbar stadsutveckling - en kunskapsöversikt*, Karlskrona: Boverket.
- Cele, S., 2005. *Communicating place, Methods of understanding children's experience of place*. Stockholms universitet: Department of Human Geography.
- De Laval, S., 1997. *Planerare och boende i dialog - Metoder för utvärdering*. Stockholm: Institutionen för arkitektur och stadsbyggnad, KTH.
- De Laval, S., 2013. *arkitekturanalys.se -Film- Gåtur i Frösunda*. [Online]
Available at: <http://arkitekturanalys.se/default.asp?headId=10&playMovie=gatur>
[Använd 05 03 2013].
- De Laval, S., 2013. *Metoder gåtur och mentala kartor*. [Intervju] (05 03 2013).
- Grahn, P., 2005. Om trädgårdsterapi och terapeutiska trädgårdar. i: *Svensk miljöpsykologi*. Stockholm: Studentlitteratur, pp. 245-262.
- Grahn, P., 2007. Barnet och naturen. i: S. S. & S. Dahlgren, red. *Utomhuspedagogiken som kunskapskälla*. Lud: Studentlitteratur, pp. 55-104.
- Hyresgästföreningen Boden, 2012. *Tyck till augusti, Sveafältet (Möteshandling 2013-04-29)*. Boden: Hyresgästföreningen.

Jansson, M. e. a., 2012. *Länsförsäkringar - Trygghet i bostadsområdets gröna utemiljöer*. [Online]
Available at: http://www.lansforsakringar.se/sitecollectiondocuments/rapport_trygghet.pdf
[Använd 21 05 2013].

Kristenssen, E., 2003. *Rymlighetens betydelse- En undersökning av rymlighet i bostadsgårdens kontext*, Lund: Lunds tekniska högskola, Institutionen för arkitektur.

Kvale, S., 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2 red. Lund: Studentlitteratur.

Kylin, M., 2004. *Från koja till plan-Om barnperspektiv på utemiljön i planeringssammanhang*. Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp: Institutionen för landsapsplanering.

Küller, R., 2005. Forskning om åldrane och boende. i: M. & K. M. Johansson, red. *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studenlitteratur, pp. 103-124.

Kyttä, M., 2004. The extent of children's independent mobility and the number of actualized affordances as criteria for child-friendly-environments. *Journal of Environmental Psychology* , Volym 24, pp. 179-198.

Mantere, J., 2008. *The use of a neighborhood park by visitors with different cultural backgrounds*, SLU A Inarp: Faculty of landscape planning, horticulture and argicultural science, Magisteruppsats, Natur, Hälsa Trädgård.

Manzo, L., 2003. Beyond house and haven: toward a revisioning of emotional relationships with places. *Environmental psychology*, Volym 23, pp. 47-61.

MKB, 2009. *Nu blommar det hos självförvaltarna*. [Online]
Available at: <http://www.mkbfastighet.se/templates/Article.aspx?id=143535>
[Använd 22 05 2013].

Mårtensson, F., 2004. *Landskapet i leken*, Alnarp: Institutionen för landskapsplanering.

Patel, R., 2003. *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Ranger, A. W. K., 2004. *Metoder för möten - För ökat deltagande i lokalt förändringsarbete*. Malmö: Miljöförvaltningen, Malmö stad.

Samhällsbyggnadskontoret, 2013. *boden.se - Befolkningsprognos 2013-2017, Bodens kommun*. [Online]
Available at:
[http://www.boden.se/db/web/filelib.nsf/0/CF9861E8CAAD580CC12572DC00339C3E/\\$FILE/Boden%20Befolkningsprognos%202013-2017.pdf](http://www.boden.se/db/web/filelib.nsf/0/CF9861E8CAAD580CC12572DC00339C3E/$FILE/Boden%20Befolkningsprognos%202013-2017.pdf)
[Använd 30 05 2013].

Scanell, L. G. R., 2010. Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, Volym 30, pp. 1-10.

Skantze, A., 1997. *Tillhörighet och främlingskap. En förorts arkitektur i de boendes meningssammanhang*. Stockholm: Pedagogiska institutionen, Stockholms Universitet.

Torell, G., 2005. Kognitiva kartor. i: M. & K. M. Johansson, red. *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Trafikverket, 2013. *Det blir viktigt när det är på riktigt. Del 3. Kunskap- erfarenhet-ansvar*, Borlänge: Trafikverket.

Trost, J., 2012. *Enkätboken*. 4 red. Lund: Studentlitteratur.

Tryggare Mänskligare Göteborg, Boverket & Brå, 2010. *Trygghetsvandring - tankar på vägen*. u.o.:Elanders Sverige AB.

Tryggare och Mänskligare Göteborg, Boverket & Brå, 2010. *Trygghetsvandring - en vägledning*, Göteborg: Tryggare och Mänskligare Göteborg.

Bilagor

- 1. Intervju**
- 2. Behovsanalys**
- 3. Gåtur med barn**
- 4. Gåturskarta**
- 5. Inbjudan studiecirkel**

Det finns en värme här

-delar ur en intervju om Boende, Trivsel och Hemkänsla

Inledning

Denna rapport är en övningsuppgift som ingår i kursen Landskapsarkitekturens miljöpsykologi – teori och metod 15hp. Kursen är en del av magisterprogrammet Natur, Hälsa och Trädgård vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU Alnarp.

Syftet med intervjun var att öva sig i intervjuteknik och att undersöka på vilket sätt den fysiska miljön påverkar trivsel och hemkänsla för en viss person. Vilka aspekter av boendet bidrar till positiva och negativa känslor?

Eftersom uppgiften är begränsad i tid har redovisningen av intervjun i denna rapport begränsats till att endast omfatta den dimension av platsanknytning och trivsel som framträdde tydligast under intervjun.

Bakgrund

Hemkänsla och trivsel är begrepp som är svåra att få grepp om. De har ingen enkel förklaring eller översättning till engelska. Hemkänsla översätts närmast som 'home away from home', 'feeling of being at home' eller 'feeling of homeliness'. Trivsel kan översättas till 'wellbeing', 'comfort'. (Google Translate, 2013) Jag har valt att använda sökordet 'place attachment', platsanknytning, när jag studerade litteratur. 'Place attachment', 'place identity', och 'sense of place' är vanligt använda begrepp kopplade till trivsel och hemkänsla i litteratur på engelska (Manzo, 2003) (Scannell, L. & Gifford, B. 2010).

Figur 1. Modell som visar tre dimensioner av place attachment. Ur Scannell, 2010.

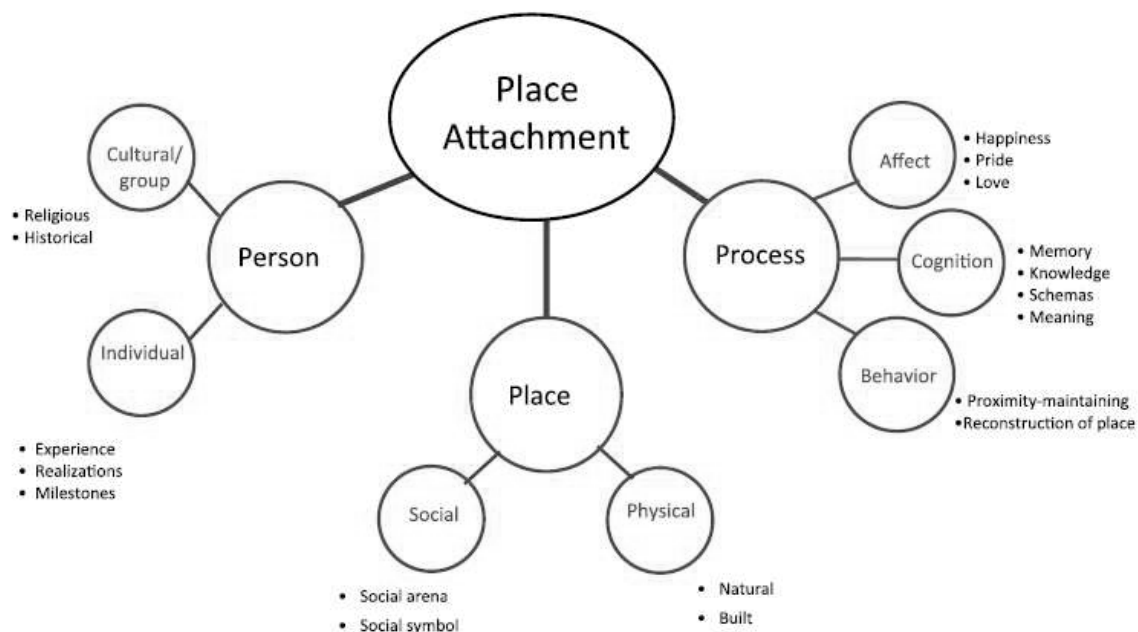

Fig. 1. The tripartite model of place attachment.

Skapandet av platsanknytning, det känslomässiga band som skapas mellan individen och dess meningsfulla levnadsmiljöer, består av många olika komponenter. Enligt Leila Scanell och Robert Gifford kan forskningen om place attachment, platsanknytning på svenska, ordnas in i ett överskåligt schema med tre olika kategorier. Detta för att skapa en helhetsbild av hur komplext begreppet är. Den första dimensionen innefattar personen – *Vem är det som är platsanknuten?* Den andra dimensionen innefattar den psykologiska processen – *Hur manifesterar sig platsanknytningen hos personen?* Tredje dimensionen innefattar platsen – *Till vad är personen platsanknuten? Vad har platsen för egenskaper?* (Scanell, L. & Gifford, R., 2010)

Metod & material

Intervjupersonen är en kvinna som i denna rapport får namnet Sara. Sara är född 1985 och bor i ett bostadsområde i Boden med sin familj. Hon föddes där och har bott där i hela sitt liv, med korta undantag. Familjen består av två vuxna och 4 barn. Barnen är i grundskole- och förskoleåldern. Familjen bor i en hyreslägenhet i flerbostadshus med tre våningar. Bostäderna hyrs ut av det kommunala fastighetsbolaget, som äger merparten av bostadshusen i området. Många av lägenheterna hyrs av migrationsverket och är boende åt asylsökande flyktingar. Hyreshusen uppfördes främst under 60-70 talet, under 'miljonprogramsåren'. Bostadsområdet ligger ca 7 min promenad från centrala Boden. Flerbostadshusen är omgivna av mycket stora öppna ytor, bestående främst av gräsmatta eller parkeringplatser.

För min undersökning har jag antagit en fenomenologisk och hermeutisk utgångspunkt, eftersom jag har nytta av min förförståelse om miljöpsykologi, landskapsarkitektur, grönytor och om bostadsområdet i tolkningen av intervjumaterialet och mitt syfte med intervjun är att få en uppfattning om intervjupersonens egen uppfattning av världen (Patel, 2003). Intervjun utfördes i intervjupersonens hem som en halvstrukturerad intervju (Kvale, 2009) med ett antal föreberedda frågor i en intervjuguide (se bilaga 1). Frågorna delades upp i tre kategorier baserade på (Scanell, L. & Gifford, R., 2010). Detta för att försöka fånga de olika dimensionerna av platsförankring (place attachment). Kategorierna var 'Den personliga dimensionen', 'Den platsrelaterade dimensionen' och 'Den psykologiska processens dimension'. För varje kategori tilldelades ca 20min. De förberedda frågorna fungerade som stöd, men det var intervjupersonens svar som avgjorde vilka frågor som samtalet uppehöll sig vid och som skapade naturliga följdfrågor.

Intervjun spelades in med en mobiltelefon. Innan inspelningen startades förklarades syftet med intervjun, vad den skulle användas till och att den var anonym. Inga anteckningar fördes under genomförandet. Materialet har sedan lyssnats igenom och delar transkriberades ut ordagrant, motvarande ca 15min av intervjun. (Se bilaga 2). I övrig redovisning har meningskoncentrering använts (Kvale, 2009). Det innebär att jag har formulerat om och pressat samman långa uttalanden i kortare meningar. I samband med genomlyssnande fördes anteckningar. Vid innehållsanalys av anteckningarna delades innehållet sedan in i kategorier efter vilken dimension av platsanknytning (place attachment) svaren ansågs tillhöra (Scanell, L. & Gifford, R., 2010). I följande resultat och redovisning redovisas endast den kategori som utmärkte sig starkast, enligt avgränsning angiven i inledningen.

Under intervjun ombads intervjupersonen rita en mental karta som i ett A3-block med tuschpennor samtidigt som hon beskrev olika element i bostadsområdet (Bilaga 3). Mentala kartor beskrivs av Gunilla Torell. (Torell, 2005).

Resultat

Resultatet av intervjun har jag analyserat och sorterat in under de tre olika dimensionerna av platsförankring som beskrivs i Scannell (Scannel, L. & Gifford, R., 2010). Eftersom denna rapportuppgift är begränsad redovisas i denna rapport endast resultatet av den mest förekommande dimensionen; **Plats**.

Följande är en beskrivning av hur Sara tänker kring platsen hon bor på. Jag har använt mig av meningskoncentrering, I processen har jag ansträngt mig för att den väsentliga meningen i Saras uttalanden ska framgå.

Där man lärde sig att gå och lär nu sina egna barn

Det är tydligt redan från början av intervjun att Sara är väldigt fäst vid sitt bostadsområde. Hon har bott där större delen av sitt liv " *jag lärde mig att gå här*". Hon har bott på flera olika platser på området, både med familjen och på egen hand. När hon har bott på annan ort längtade hon tillbaka. " *jag längtade alltid tillbaka hit, alltid, den plats där du växt upp på sitter alltid kvar*" Sara beskriver hur hennes mamma även hon är väldigt fäst vid bostadsområdet, och har sökt sig tillbaka dit. Att ha familjen och vänner nära är betydelsefullt för Sara. " *Att ha barn och bo här är väldigt bra. Det är en säker plats, tycker jag*"

Det finns en värme här

Sara beskriver att det som är det som hon värderar högst med sitt bostadsområde är människorna. " *det finns en värme här, man känner sig aldrig ensam*. "På sommarkvällar är det alltid folk ute, barnen leker, man grillar, männen står och röker och pratar " *Folk hälsar på varandra, frågar hur det är, bryr sig om. Det är sånt som gör ett grannskap levande*" " *När jag var gravid med mitt fjärde barn frågade många hur det var och när bebisen skulle komma*" Sara beskriver att hon alltid har känt sig trygg i sitt bostadsområde " *om jag går igenom centrum på en helgnatt så pratar jag gärna i telefon eller har någon med mig. Men när jag korsar järnvägen och kommer in hit då är det som att jag andas ut.*"

Det är bra att det är öppet och grönt

Sara tycker att det är trevligt att området har så mycket gröna ytor och är så öppet. Hon beskriver hur hon uppskattar att kunna sitta på balkongen och ha långsträckt uppsikt över sina barn när de leker. Viktiga inslag på gården är grillplatsen och lekplats. Sara berättar att de är ofta ute på sommaren. " *vi är ute och grillar jättemycket, spelar kubb och sånt. De afrikanska familjerna brukar komma ut på balkongen och heja på*" Sara säger att i bostadsområdet finns det ingen skog, men att de brukar gå över vägen och gå på skogspromenader i ett närliggande skogsområde " *vi samlar kottar och kollar vilka löv som hör till vilka träd*". Om lekparkerna säger Sara att " *de är ju inte mycket att hurra för*" och menar då både att de är i stort behov av underhåll och att de har väldigt lite variation. Ett par kvarter bort ligger en lite större lekpark i ett grönområde. Där finns det mer lekutrustning och Sara tycker att det är en jättemysig plats som barnen älskar, men hon påpekar att även där finns det

behov av *"rustas upp, måla om och sånt"* Hon beskriver lekplatsen som en viktig social plats. *"där är vi mycket på somrarna. Där samlas alla av någon anledning. Det kommer folk från alla hus, alla möjliga olika. Man får prata mycket och höra många livshistorier, även från folk man inte känner så väl. Det är fint. Det är bra att kunna se barnen hela tiden och ändå få en stund för sig själv och vara vuxen"* Hon säger att de tar med sig filt att sitta på eftersom det inte finns sittplatser.

Men det finns en baksida

Under intervjuens senare del framgår att Saras känslor för sitt bostadsområde inte är odelat positiva. Den lokala grundskolan har blivit nedlagd och de barn som går i kommunal skola måste nu färdas till en skola på andra sidan staden. Sara upplever detta som mycket dåligt. Hon upplevde närheten till skolan som en trygghet. *"..att bara kunna dra på sig skorna och gå över till skolan om det skulle behövas, och ändå hinna till dagis"*. Hon påpekar att det inte är alla som har bil, särskilt inte på *"ett sådan här område"* Hon syftar då på att bostadsområdet präglas av låg socioekonomisk status. Många av de som bor i hyreshusen har enligt Sara försörjningsstöd, är arbetslösa, missbrukare, asylsökande eller flyktingar. Sara påpekar att det finns brister i underhållet av utemiljö och fastigheterna och att det påverkar både hur människor mår och hur de betar sig. *"det är som att dom inte bryr sig, det beror på vem man är och var man bor. De bryr sig inte i vissa hus"*. *"Om det är sunkigt dit man kommer, särskilt om man kanske redan mår dåligt i sig själv, varför ska man då ens försöka? Om ingen annan bryr sig, varför ska jag? Jag tror det förstärker den depression man redan har"* Sara nämner problem med hundbajs på bostadsgårdar och särskilt i det grönområde där den större lekplatsen finns, färg som flagnar i trappuppgångar, fläckiga tapeter och skräp på gatorna. Hon berättar om en tidigare hyreslägenhet som hon hade vantrivts i *"jag trivdes inte hemma, ville hellre vara hos någon annan. Det var en tung känsla, som att det satt ångest i de fettfläckiga tapeterna"*

Sara tvekar i frågan om hon vill bo kvar i sitt bostadsområde. Hon menar att samtidigt som det har många positiva aspekter innebär även karaktären på bostadsområdet negativ inverkan som hon inte önskar åt sina barn. *"Jag menar det här som är typiskt med alla såna här segregerade områden, att samtidigt som du har den här gemenskapen och du har det här fina att alla hälsar på varandra och så är det mycket missbruk, det är mycket .. ledsna människor. Det är mycket våld i hemmen, alltså det finns så mycket såna där saker som kommer när en viss sorts utsatta människor placeras på samma ställe. Och även om det i sig kan bygga en gemenskap, att vi är i det här tillsammans liksom, så finns de negativa aspekterna av det också. Det kan vara lättare att komma åt droger, det kan vara lättare att komma över alkohol eller vad fan som helst. Bara att råka vara på fel ställe när det barkar ur. Det är väl det jag inte vill ge till barnen då."*

Utrymme för förbättringar

När Sara blir tillfrågad om vad hon skulle vilja förändra i bostadsområdet vill hon lägga störst fokus på utemiljön för ungdomarna och barnen. Det är viktigt att det finns aktiviteter för olika åldrar, inte bara för de små barnen. Den lokala grundskolebyggnaden är riven, och Sara vill att man ska ta vara på den gamla skolgården. Hon vill se en upprustad basketplan och en isad plan på vintern för att åka skridskor. *"det finns jätte, JÄTTE mycket barn här. Förra året åkte vi runt och sökte en isad plan."* Hon vill ha en upprustning av bostadshusen och fler sopkorgar och tätare tömning av de som finns. *"om jag äter en banan utanför min port måste jag gå ända till pizzerian för att slänga den, för det finns*

inga sopkorgar. Då slänger folk på marken" Det finns en mindre multisport-anläggning och en skateramp på ett intilliggande bostadsområde som det kommunala fastighetsbolaget har ansvaret för, men enligt Sara är den ofta använd av vuxna män, och barnen vågar inte gå dit och spela. Sara önskar sig en aktivitetsyta mer riktad mot barn och ungdomar på bostadsområdet. Hon uttrycker att det finns en enorm potential på bostadsområdet och att man behöver ta vara på den, både för aktiviteter och för att bygga fler bostäder. Det populära grönområdet vill Sara särskilt att man utvecklar, med sittplatser för de vuxna och fler aktiviteter för barnen.

Diskussion

Att begränsa sig till att bara redovisa en dimension av de tre som i Scannells (Scannel, L. & Gifford, R., 2010) artikel bygger upp platsanknytning visade sig ganska fort vara väldigt svårt. För att använda sig av Scannells modell på ett begripligt och överskådligt sätt behöver man alla tre dimensionerna. Trots att jag utformade intervjuguiden efter dimensionerna så var det inte heller självklart vilka samtalsämnen som skulle kategoriseras in under vilken dimension, då de precis som författarna även tar upp i artikeln, är tätt sammanlänkade med varandra. Som exempel påverkade Saras sociala relationer till bostadsområdet hennes psykologiska process kring boendet, och var det ena övergick i det andra var för mig svårt att avgöra. Platsanknytningens dimension **Plats** består av två underkategorier, Social och Fysisk. (Scannel, L. & Gifford, R., 2010).

Sociala aspekter

Sara talar väldigt mycket om sociala relationer under intervjun och förhållandet till de andra boende i området är för henne mer betydelsefullt än hur bostadsgårdarna, lägenheterna och gatorna ser ut. För Sara är det mer betydelsefullt att hon hälsar på sina grannar och känner deras barn och har sin familj och sina vänner nära. Sara har bott i bostadsområdet hela sitt liv och nämner själv att hon tror att platsen man har växt upp på alltid har en speciell plats i ens hjärta. Åtskilliga studier som Scannell refererar till visar på att den sociala dimensionen har större påverkan på platsanknytning än den fysiska, och att varaktigheten i boendet påverkar styrkan i platsanknytningen. Människor fäster sig vid platser som möjliggör sociala band och gruppidentitet. (Scannel, L. & Gifford, R., 2010) Sara berör ämnet att den höga andelen invånare i området har låg socioekonomisk status,(såsom arbetslösa, asylsökande och missbrukare) och att det bär med sig sina "baksidor". Manzo skriver i sin artikel att Chawla benämner denna ambivalens i platsanknytningen 'shadow sides', och menar att platsanknytning sker på gott och ont, den är inte enbart baserad på positiva erfarenheter. (Manzo, 2003). Samtidigt säger Sara också att baksidorna skapar en sorts gemenskap, en gruppidentitet, "vi är i det här tillsammans". Sara uttrycker att hon hör samman med bostadsområdet och människorna som bor där och att stadsdelen representerar henne. I litteraturen benämner man detta platsidentitet. (Scannel, L. & Gifford, R., 2010) (Manzo, 2003) Saras starka band till bostadsområdet skapar en trygghetskänsla. Hon har gått varje gata och känner igen ansikten på de som går på gatorna. Det är inte alltid perfekta eller ens trevliga eller vackra, men *hennes* gator och *hennes* grannar.

Fysiska aspekter

Sara talar om vad som finns i bostadsområdet och hur det ser ut, men det är tydligt att detta är underordnat vem hon träffar och vad de gör. Det är även tydligt att Sara hemkänsla, hennes

platsanknytning, inte är kopplad till en särskild bostad, då hon har bott i många olika lägenheter under åren. Hennes tillhörighetskänsla innefattar hela bostadsområdet gränser. Dessa gränser är dock tydligt fysiska. En järnväg agerar skiljelinje mellan Saras område och närliggande bostadsområde och trots att de ligger mycket nära varandra mätt i meter så var skillnaden för Sara mycket stor. Hon talar om *"när jag bodde på fel sida om järnvägen"*. Åtskilliga forskare i Manzos artikel vittnar om att hemkänsla inte är begränsad till ens boning. (Manzo, 2003) Sara är ett mycket bra exempel på detta, anser jag.

Med det sagt så var det tydligt att vissa egenskaper i utemiljön som Sara tyckte var viktiga, både negativa och positiva. De vidsträckta gräsmattorna mellan husen, öppenheten, lekplatserna (trots att de var mycket slitna), grillplatser, det närliggande parkområdet med en större lekplats, närheten till den lokala livsmedelsbutiken var positiva värden för Sara. Negativa värden var hundbajs i parkerna, brist på sittplatser vid lekparken, det långa avståndet till skolan, eftersatt underhåll av bostadshus och gårdar och att bristen på soptunnor gjorde det skräpigt. Värde låg i vilken funktion som ytor i utemiljön kunde fylla och vilken mening Sara tolkade in i platserna. De uppradade positiva egenskaperna möjliggjorde att barnen kunde leka säkert under uppsikt, att man kunde samlas och grilla och spela spel ute på gården och handla mat. De negativa aspekterna, som hundbajs och dåligt underhåll, innebär visserligen praktiska och hygieniska olägenheter för henne, men det framgick att det Sara tyckte var viktigt var *vilken signal de negativa aspekterna skickar till de boende*. Hon nämner flera gånger att det känns som om (fastighetsägarna) *"inte bryr sig"* *"de prioriterar inte oss särskilt mycket"* *"det är skillnad på vem man är"* och att om det är *"sunkigt"* dit man kommer så förstärker det känslan av utanförskap, depression och lågt människovärde hos de redan utsatta människor som bor där. I Manzos artikel (Manzo, 2003) såväl som Scannells (Scannel, L. & Gifford, R., 2010) kan man läsa om hur positiv och negativ platsanknytning inte sker till fysiska objekt, utan snarare kommer ur det meningskapande som sker i relation till den fysiska miljön. Sara tolkar de flagnande taken i trapphusen, de fettfläckande tapeterna, skräp och hundbajs och trasig lekutrustning som att hon och de andra som bor i bostadsområdet har en lägre betydelse och värde i samhället. Genom att fråga Sara om hennes bostadsområde fick jag även veta hur hon uppfattar sig själv och sitt värde som människa i samhällets ögon.

Slutsats

Plats är ett sådant mångfacetterat ord. Det har både en fysisk, social och politisk kontext. Att vara på en plats. Att ta plats. Att veta sin plats. Platsanknytningens trådar är många och långa och de korsar och trasslar i varandra som garnet i ett garnnystan. För att få en överblick underlättade det att passa in forskningens olika ansatser i en modell, även om det inte är helt lätt. Det ligger i människans natur att söka det större sammanhanget, och sin plats i det. Där har vi det igen. Plats.

Litteraturförteckning

Google Translate, 2013. *Google translate*. [Online]

Available at: <http://translate.google.se/>

Kvale, S., 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2 red. Lund: Studentlitteratur.

Manzo, L., 2003. Beyond house and haven: toward a revisioning of emotional relationships with places. *Environmental psychology*, Volym 23, pp. 47-61.

Patel, R., 2003. *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 2 red. Lund: Studentlitteratur.

Scannel, L. & Gifford, R., 2010. Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environmental psychology*, Volym 30, pp. 1-10.

Torell, G., 2005. Kognitiva kartor. i: M. & K. M. Johansson, red. *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Intervjuguide

Tema - Boende, Trivsel och Hemkänsla (Place attachment)

Kategorindelning är baserad på de tre dimensionerna som ingår i place attachment enligt (Scanell, 2010) . Kategorierna är tolkade och översatta av mig.

Den personliga dimensionen (20 min)

- Ålder
- Hur många bor i bostaden?
- Hur länge har du bott här?
- Varför flyttade du hit?
- Trivs du med att bo här?
- Fördelar och nackdelar med att bo här?
- Känner du dig hemma här?
- Vad tror du det är som påverkar din hemkänsla?
- Har du minnen och upplevelser i din bostad och/eller ditt område som påverkar hur du känner för platsen?
- Bor andra personer som står dig nära (tex familj, vänner) i området? Påverkar det din hemtrivsel?

Den platsrelaterade dimensionen (20 min)

- Hur är din relation till andra som bor i byggnaden och i området?
- Har din relation till andra människor i byggnaden och /eller området betydelse för din hemkänsla och trivsel?
- På vilka platser brukar du träffa andra som bor i området?
- Finns det bättre och sämre platser att mötas socialt där du bor?
- Om du tex skulle ge en vägbeskrivning till mig för att hitta till dig, vilka riktmärken skulle du använda? (tex landmärken, saker som visar vägen, identitetsskapande fysiska element)
- Finns det något speciellt som du förknippar med ditt bostadsområde? Tex en plats, en byggnad, händelse eller minne.
- Vilken/Vilka är dina favoritplatser?

Den psykologiska processens dimension (20 min)

- Vilka känslor har du kopplat till platsen? (stolthet, rädsla, glädje, avsky,

- Har du minnen från platsen som framkallar olika, motstridiga känslor?
- Är olika fysiska platser, inne i lägenheten, i huset eller ute i bostadsområdet kopplade till olika känslor?
- Har området du bor i en särskild karaktär? Hur skulle du beskriva bostadsområdets karaktär?
- Känner du samhörighet med den karaktären?
- Har människorna som bor här en särskild karaktär? Har du något gemensamt med de som bor här?
- Vill du bo kvar här i framtiden? I bostaden och i bostadsområdet. Varför?
- Har du bott i något annat bostadsområde tidigare som liknade detta?
- Har din bostad en bostadsgård?

Citerade arbeten

Scannel, L. & Gifford, R., 2010. Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environmental psychology*, Volym 30, pp. 1-10.

Google Translate, 2013. *Google translate*. [Online]

Available at: <http://translate.google.se/>

Kvale, S., 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2 red. Lund: Studentlitteratur.

Manzo, L., 2003. Beyond house and haven: toward a revisioning of emotional relationships with places. *Environmental psychology*, Volym 23, pp. 47-61.

Patel, R., 2003. *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 2 red. Lund: Studentlitteratur.

Scanell, L. G. R., 2010. Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, Volym 30, pp. 1-10.

Torell, G., 2005. Kognitiva kartor. i: M. & K. M. Johansson, red. *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 2

Transkribering, delar av intervju

L- Lizah Sinnett

I-Intervjuperson

Intervjudelarna är återgivna ordagrant, dock utan de beskrivningar av emotionella uttryck, betoningar i intonationen, och pauser som beskrivs i tex Kvale (Platshållare1)

L-Men du valde att, längtade du tillbaka hit?

I-Jo, hela tiden. Hela tiden. Alltså Pite är ju jättefint och en jättemysig stad, men det är inte samma sak som den man har växt upp på, och liksom har, jamen sin familj och allting och jag tror att när man har bott så mycket på ett, jamen område som sveafältet som jag har gjort och. Jamen som min mamma, hon har ju bott på torpgården och hon har precis skiljt sig från sin man då, och hon bodde på torpgården i ja säkert 8 år i alla fall och hon bara, ja så fort det tog slut så flyttade hon tillbaka så fort hon kunde.

L-Så du har familj här också?

I-Jo. Och hon har ju sagt att hon har alltid längtat tillbaka till sveafältet när hon har bott där, att hon har aldrig känt sig riktigt..hemma liksom.

L-Men du känner dig hemma här?

I-Ja absolut.

L- Finns det några särskilda saker som han (den autistiska sonen i familjen) föredrar ute? Eller inne.

I-Jaa, alltså. Han är ju väldigt fysisk. Han tycker om att jobba med kroppen. Gräva och springa. Och på så sätt är sveafältet jättebra, för att, jamen som här på bakgården, jag kan sitta på balkongen och då ser jag. Långt liksom. Jag ser hela gården, en bit av parkeringen och sådär. Så man kan ändå släppa ungarna och ha rätt bra koll på dem, eftersom det är så pass öppet som det är. Och det tycker jag också är en väldigt stor fördel. Att ha barn och bo på sveafältet är väldigt bra. Alltså det är en väldigt.. säker plats att ha sina barn på. Tycker jag.

L- Hur gamla är barnen?

I – 9, 6, 3 och 5 månader.

L- Tror du att det finns ett samband mellan.. hur en, Tror du att en dåligt underhållen miljö, som att de inte målar, eller sköter om, tror du att påverkar hur man som hyresgäst behandlar sin miljö?

I – Absolut. Det tror jag. Alltså det är ju som självklart, att, jamen det bästa exemplet är väl som på Iduns väg (ett annat bostadsområde), där folk bara *"alltså åhh de där jävla invandrarna de bara förstör när de kommer hit, krossar rutor och sånt där"* . Men gå in på Iduns väg och kolla hur det ser ut. Det är så jävla äckligt så att det finns inte ord för det. Det är svartmögel i badrummen. Alltså det är så sunkigt att, det går nästan inte att beskriva. Jag tror att hade man tagit dit en sån där hälsoinspektionstjösan så hade de sagt att nej. Och sätter du en människa i en sån miljö, jamen varför ska de ens försöka få det fint? Förstår du? Och kanske speciellt m du kommer, och du i dig själv kanske mår lite dåligt, så varför i helvete ska du..? Förstår du?

L- Mmmm.

I – Jamensåatt, Vi har ju ibland, här också, att det händer att folk kastar ut soporna genom fönstren. Och det är inte acceptabelt. Det är inte okej, liksom det är jävligt ofräscht och.. äckligt. Men samtidigt så är det ju människor som, alltså vi har ingen aning om varifrån människor kommer, alltså det är inte bara invandrare heller utan det är människor som, har olika missbruksproblem och alltså, mår du dåligt i dig själv och kommer till ett ställe där det inte är fint, liksom, där det är sunkigt och du känner att du blir inte särskilt väl, alltså varmt mottagen, det tror jag att, det förstärker nog din, den depression som du redan har.

I-Jag tror det förstärker en persons mående, hur det ser ut dit du kommer. Det märkte jag när jag bodde i min (förra) lägenhet, den som jag så himla äcklig, att jag trivdes inte hemma. Jag ville inte vara hemma, jag var mest hos andra istället, för att det kändes som, det var som en tung känsla, nästan som att man kunde känna att det liksom satt ångest i fettfläckarna på tapeterna. Det låter sjukt, men, men det var lite så. Som man tänkte. Det var riktigt tungt. Det gick som inte att möblera fint, och inte gardiner passade till färgen på tapeterna. Och då var det som att man tänkte, nej men skitsamma liksom.

L- Ser du att, tänker du att du vill bo kvar här?

I-Ja och nej, liksom. Just eftersom man har gjort, det man har gjort, och man har sett det man har sett, så man vill inte.. Alltså, samtidigt som jag vill ge allt det här fina som sveafältet har att erbjuda,

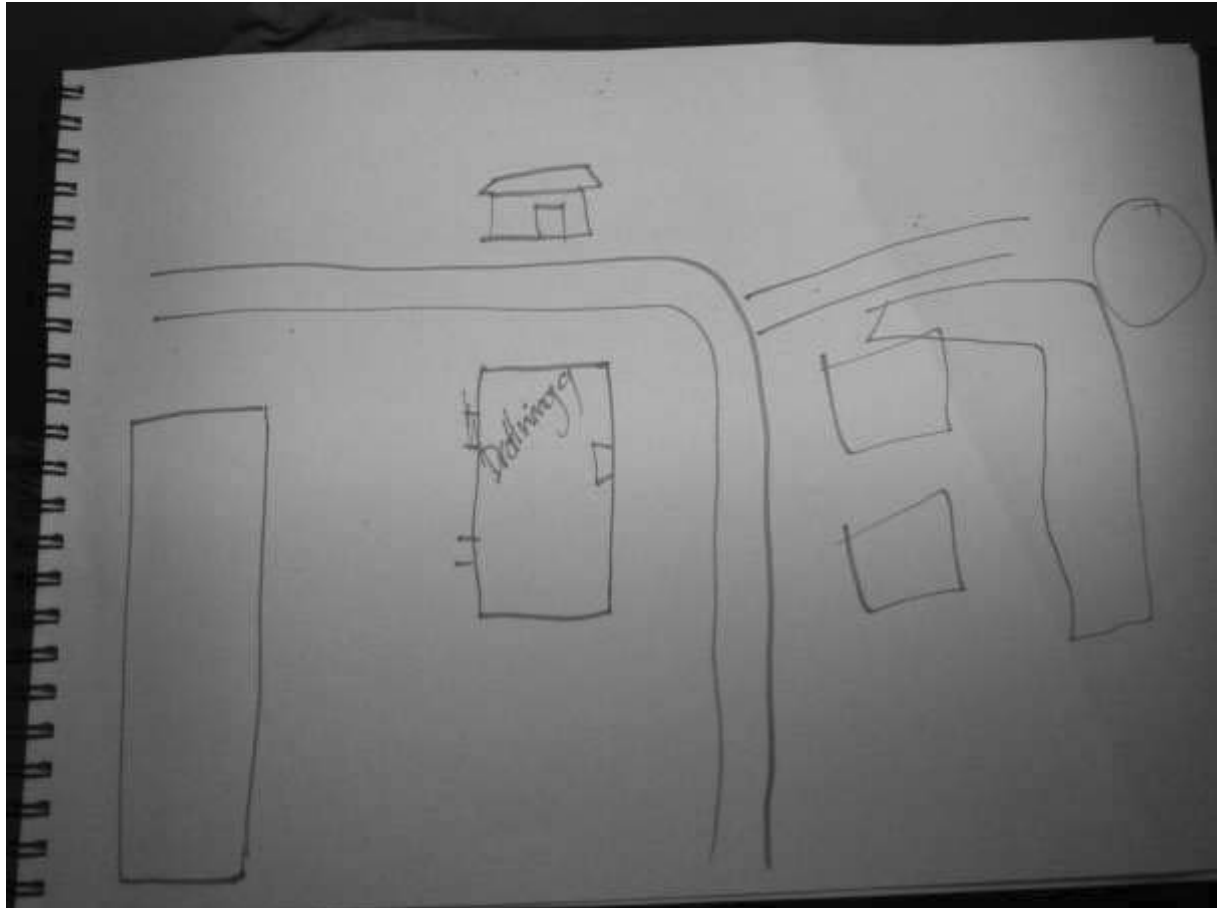
med alla de här bra lekområdena, nära till affären, och såna här, ja någorlunda bra med lekplatser, grannar som känner varandra och så. Samtidigt som att jag vill ge dem allt de där så vill jag ju samtidigt skydda dem från, från den här klassiska utvecklingen för barn som växer upp på såna här områden liksom. Det är väl så som alla föräldrar känner, man vill ju skydda sina barn från, från så mycket som möjligt. Och jag vill inte att dom ska se, den, alltså baksidan av svea. Så att säga. Men sen är det ju så, att det spelar egentligen ingen roll. Jag kan flytta till.. ja,, jag kan flytta till torpgården, det är ändå inte säkert att mina ungar växer upp och är skötsamma ändå, men chanserna är ändå. Större. Som min nioåring, jag satte in honom i, i fotboll nu, för jag tänkte att han är ju snart tonåring och det kanske håller honom i, i schack. För de börjar ju närma sig tonåren nu, och det är skitläskigt för jag kommer ihåg själv hur det var. För, det finns. Det finns så mycket skit och det är så lätt att hitta den på, på ett sånt här område.

L- Du kallar det baksidor, Sveas baksida. Vad menar du med det?

I-Jamen jag menar ju då, det här som är typiskt med alla såna här segregerade områden, att liksom, samtidigt som du har den här gemenskapen och du har det här fina att alla hälsar på varandra och så, så är det ju ändå, alltså det är mycket missbruk, det är mycket .. ledsna människor. Det är mycket, våld i hemmen, alltså det finns så mycket såna där saker som kommer när en viss, sorts, utsatta människor placeras på samma ställe liksom. Och även om det i sig kan bygga en gemenskap, att jamen, vi är i det här tillsammans liksom, så finns det fortfarande , det finns de negativa aspekterna av det också. Det kan vara lättare att komma åt droger, det kan vara lättare att komma över alkohol eller vad fan som helst. Bara att råka vara på fel ställe när det, barkar ur, liksom. Det är väl det jag inte vill, vill ge till barnen då.

Bilaga 3

Mental karta

BILAGA 2 - BEHOVSANALYS

An aerial photograph of a residential area in Stockholm, Sweden. The image shows a dense cluster of buildings, mostly multi-story apartment blocks, interspersed with green spaces and trees. Several streets are visible and labeled with white text: 'Garnisonsgatan' (top left), 'Järnvägsgränd' (top center), 'Bakaregränd' (top center), 'Södergränd' (center), 'Sergantsgränd' (center), 'Lindesgränd' (center), 'Apotekergården' (center), 'Lindesgränd' (center), 'Hedensgränd' (bottom left), 'Hedensgränd' (bottom center), 'Lindesgränd' (bottom center), 'Görlinggränd' (bottom center), 'Svanagården' (bottom right), and 'Svanagården' (bottom right). The overall layout suggests a planned residential development with a mix of building types and greenery.

Lizah Sinnott - 2012

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Bakgrund.....	4
Analysmodeller.....	8
Patrik Grahn.....	9
SWOT.....	12
Vision.....	17
Inspiration.....	18
Nästa steg?.....	19
Källor.....	20

Inledning

Denna behovsanalys utgör slutuppsats i kursen *Landskapsarkitekturens miljöpsykologi-Hälsöfrämjande livsmiljöer*. Kursen ingår i magisterprogrammet Natur, Hälsa och Trädgård vid SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp.

Behovsanalysen har ett miljöpsykologiskt perspektiv. Då jag är landskapsingenjör till yrket har jag min grund i de gröna utemiljöerna och kunskap om utformning av utemiljöer, växter och grönyteskötsel. Dessa två perspektiv tillsammans ger en stabil förankring för att föreslå genomförbara åtgärds- och förbättringsförslag av en utemiljö.

Undersökningsplatsen är ett bostadsområde i centrala Boden, som består av villakvarter och hyresrätter. Hyreshusen byggdes på 1960-talet och är en del av miljonprogrammet. I området ingår även en större grönyta där det tidigare stått en förskola. Ytan är detaljplanerad som park eller plantering och allmän mark där byggnaden för förskolan tidigare stod. Jag kommer i detta arbete att benämna denna grönyta som "Blåklockan".

Mål - Målsättningen med behovsanalysen är att tillämpa ett miljöpsykologiskt perspektiv på en verklig plats i mitt eget närområde.

Syfte - Behovsanalysens syfte är att klargöra varför en förändring behövs och specificera faktiska behov på platsen. Hur ser det ut idag? Vilka förutsättningar (positiva och negativa) har området?

Metod - Under höstterminen 2011 har jag fördjupat mig i ämnen som trygghet, tillgänglighet, barnperspektiv och naturens inverkan på människans hälsa och välbefinnande. Detta har skett genom föreläsningar, praktiska övningsuppgifter och litteraturstudier av publicerad forskning och artiklar i ämnet. Kärnan i studierna har varit olika analysmodellerna man kan ta hjälp av för att analysera och få en förståelse för en plats. Med detta som grund har jag sedan med hjälp av kontakt med boende i området, parkförvaltningen och stadsbyggnadskontoret i Boden och kontakt med de fastighetsägare som finns i området samlat bakgrundsinformation om området. Platsbesök och egen dokumentation har skett vid 3 tillfällen i Boden. Kommunens hemsida och internet sökningar har generat ytterligare information i form av fakta om staden och nyhetsartiklar. Utifrån dessa analyser, bakgrundsinformationen, inhämtad kunskap från kursen och min yrkesroll har jag sedan tagit fram förslag på åtgärder och förbättringar för området.

Avgränsning - Det område som står i fokus för denna behovsanalys är kvarteren Läkaren och Geväret på området Sveafältet i Boden. Den fysiska avgränsning är järnvägen i norr, Hedenbrovägen i väst, Drottninggatan i Öst och Sveavägen i söder. När analysen genomförts har dock hänsyn tagits till hela Sveafältsområdets koppling till omkringliggande områden och betydelse för staden som helhet.

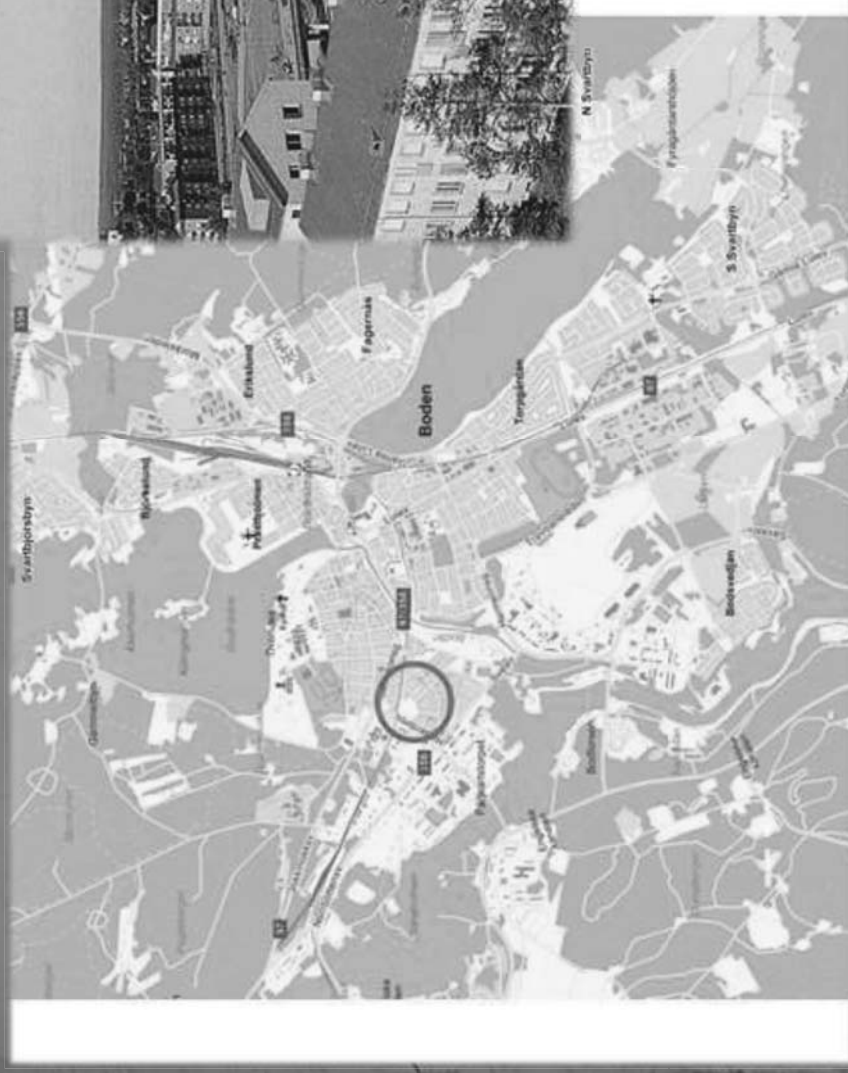
Bakgrund

Undersökningsområdet är norra delen av stadsdelen Sveafältet i Boden. Största delen av Sveafältet består av bostadshus med hyresrätter., byggda under 1960-talet under miljonprogramtiden.

I undersökningsområdet ägs fastigheterna på kv Läkaren av ett privat fastighetsbolag, Wikstens fastigheter och på kv Gevåret av det kommunala fastighetsbolaget BodenBo.. Angränsande till de båda kvarteren finns en grönta med ett antal uppvuxna parkträd på en gräsyta av anseelig storlek och en lekplats med lekredskap. På grönområdet har det tidigare stått en förskola, Blålockan, som brann upp för ca tio år sedan. Även en tennisbana fanns på området tidigare. Angränsande till gröntan finns även kvarteret Sländan, som är ett villaområde. Ytan benämns fortfarande som Blålockan, efter förskolan.

Sveafältet ligger i utkanten av centrum och många människor passerar genom på vägen ut/in ur staden eller på väg till försvarsmaktens verksamhetsområden söder om sveavägen.

I området bor många barnfamiljer och utlandsfödda från olika länder och kulturer. De flesta bor i BodenBos fastigheter. Wikstens fastigheter uppger att de har mest svenska hyresgäster och hyr ut bostäder till tex yrkesmilitärer som vill bo nära sitt arbete.

"ÖVRE STADSDELEN/SVEAFÄLTET

Övre stadsdelen ligger nära de militära regementena. I den övre stadsdelen återfinns en stor del av de större hyreshuskomplexen i lummiga och generösa grönytor, lekparkar och andra rekreationsytor.

Förskola, skola och Konsumbutik samt ett par pizzerior på nära gångavstånd."

Bo i Boden – tryggt boende i levande miljö (Bodens kommuns hemsida)

"Sveafältet

Att bo på Sveafältet gör att du lätt kommer ut i friska luften. Bara inom bostadsområdena finns gott om uteplatser där du och dina grannar kan umgås. Från Sveafältet är det inte heller långt till Björnkärsområdet med Bodens största idrottsanläggningar och folkpark."

Bodenbos hemsida

"Området kan upplevas som lite livligt med boende av olika ursprung. Många av de boende är asylsökande familjer. En intressant synpunkt framfördes om att det vore bättre att integrera asylsökande och nysvenskar i flera olika områden, inte bara i detta område samt på Prästholmen."

Ur Trygghetsvandring 2011

Bakgrund

En trygghetsvandring genomfördes i området av kommunen i september 2011. Medverkade gjorde representanter från bl.a. boende, fastighetsägare, kommunen, migrationsverket, polismyndigheten och brottsförebyggande rådet. "Trygghetsskapande åtgärder i det offentliga rummet" är ett av samarbetsområdena i kommunens och polisens överenskommelse om samverkan för ökad trygghet i Boden 2010-2011. Trygghetsvandring har utsetts som en metod för detta. Syftet med vandringen är att ta reda på vad i miljön som upplevs som otryggt och behöver åtgärdas och vad som behöver värnas och förstärkas. (Bodens kommun, 2011)

Delar av resultat från trygghetsvandring utförd sept 2011:

- Ytor som är "öppna och trivsamma" med bra belysning.
- Parkområdet "Blåklockan" tas upp som en bra plats för lek och fria aktiviteter, tex pulskåkning på vintern. Önskemål från deltagarna om vidareutveckling av ytan med fler aktiviteter och samlingsplats.
- Dålig markbeläggning, behov av vidare åtgärder av enkelt avhjälpa hinder och tillgänglighetsanpassning för olika former av funktionshinder.
- Tecken på skadegörelse, t.ex. klotter, sneda stolpar och trasiga elskåp noterades.
- Dålig eller ingen belysning vid garage och gångvägar upplevdes som otryggt och negativt, så även begränsad sikt i form av övervuxen vegetation på flera ställen.
- Önskemål om en GC-bana, parallellt med järnvägen, över parkområdet för att ansluta till busshållplatsen på Hedenbrovägen
- Deltagarna efterfrågar också en säker passage i form av ett övergångsställe i en väl trafikerad korsning (Bodens kommun, 2011)

Lizah Sinnett - 2012

Analysmodeller

De analysmodeller jag har valt att applicera på området är Patrik Grahns 8 karaktärer och SWOT-analys.

Grahns forskning är ledande inom svensk miljöpsykologi för utomhusmiljöer och känns mycket välgrundad och aktuell.

En SWOT-analys ger en bra översikt av positiva och negativa egenskaper i undersökningsområdet. Denna kan vara till hjälp när man ska vika och prioritera olika åtgärdsinsatser.

Patrik Grahn

8 olika karaktärer som betecknar en bra utemiljö

Forskaren Patrik Grahn har identifierat 8 olika karaktärer som är viktiga för att skapa utemiljöer där människor trivs och vill vistas. Karaktärerna har tillämpats på båda vuxna (Grahn, P. 2005) och barn (Grahn, 2007), i liten skala på enstaka skolgårdar och i parker (Grahn, P. 2007) och stor skala med hjälp av GIS underlag för en hel kommun (Skärbäck, E., Wadbro, J. & Grahn, P., 2009) .

Jag tycker att en analys enligt Grahns karaktärer på ett enkelt sätt lyfter upp och tydliggör hur varierad en utemiljö är . Hur mycket man använder sin närmiljö eller bostadsgård är direkt beroende av hur tillgänglig den är och om man finner platser där man kan trivas och göra det man har tänkt sig. Om jag tex vill sätta mig på en trevlig plats ute på gården och läsa min bok i solen, kommer jag bara kunna göra det om det på gården finns en trevlig plats att sitta i solen på. Ju fler av de 8 karaktärerna som kan återfinnas på en plats desto större möjlighet finns för de boende att finna en plats som tillfredsställer just deras behov i utemiljön.

De olika parkkaraktärerna är :

Rofyllighet- områden där man kan höra naturens egna ljud, utan störande moment som tex buller och skräp

Vildhet, där vi fascinerar av naturen som ser ut att vara självsädd och ursprunglig

Artrikedom, där vi t ex upplever årstidernas variation. Många arter av djur och växter.

Rymd, där man kommer in i en annan värld, t ex en ”oändlig” skog utan skarpa övergångar

Vidd/Allmänning, där man kan ha gemensamma aktiviteter, stora gröna ytor.

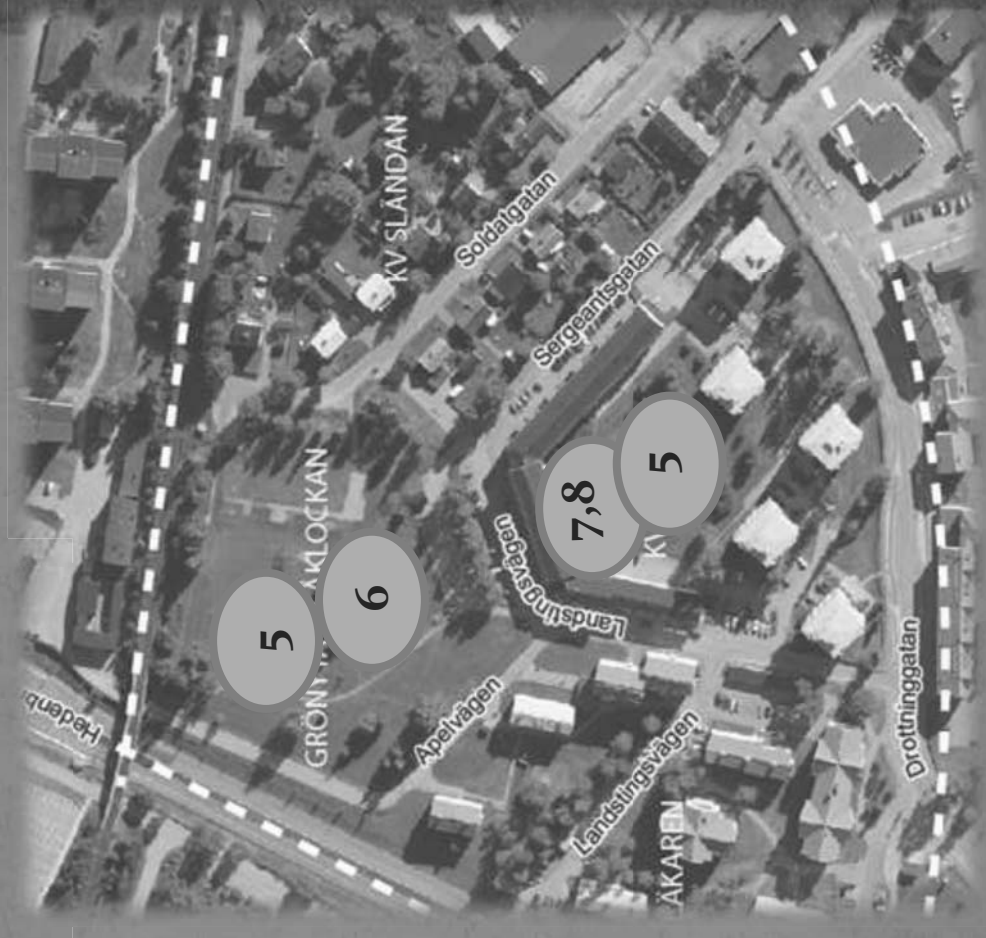
Lustgården/Refug/Viste, platser där man kan låta barnen leka i trygghet, platser att göra sina egna tex kojor, odlingslott

Centrum/fest/Möte, t ex torg och platser där man kan roa sig och möta andra, tex dans, mat, musik, högtidsfirande

Historia/kultur, platser där man kan uppleva spår av tidigare generationers värv, värderingar, kulturer och religioner

Analys Grahns karaktärer

- 1) **Rofyllighet** – På undersökningsplatsen återfanns ingen plats som uppfyllde kriterierna för karaktären.
- 2) **Vildhet** – På undersökningsplatsen återfanns ingen plats som uppfyllde kriterierna för karaktären.
- 3) **Artrikedom** – På undersökningsplatsen återfanns ingen plats som uppfyllde kriterierna för karaktären.
- 4) **Rymd** – På undersökningsplatsen återfanns ingen plats som uppfyllde kriterierna för karaktären
- 5) **Vidd/Allmänning** – Bostadgården för Kv Geväret och även Blåklockan har stora gröna ytor som kan användas till picknick, bollspel eller andra aktiviteter.
- 6) **Lustgården/Refug/Viste** – Lekplatsen på området blåklockan uppfyller delvis kriterierna. Det är en säker plats att leka för barn och det finns viss vegetation i anslutning, bla en grupp blågranar som bildar en "koja".
- 7) **Centrum/Fest/Möte** – På Kv Gevärets bostadsgård fanns ett väderskydd med en grillplats. Det är tänkbart att den platsen används som mötesplats för samvaro.
- 8) **Kultur/Historia** – På undersökningsplatsen hittades vad som kan kallas "gatukonst" se bild på nästa sida, i övrigt återfanns inga symboler för historia eller kultur.

Analys Grahns karaktärer

Sammanfattning

Med god vilja kunde 4 av Grahns karaktärer återfinnas på den del av Sveafältet som undersöktes. Den dominerande karaktären är allmänningen, det vill säga stora ödsliga gräsytor. Där finn goda möjligheter att springa, flyga drake, ha picknick eller spela boll. Dock såg jag inte någon människa vid besöksstillfällena som använde utemiljön till annat än att promenera förbi, med eller utan hund. Platserna erbjuder inte en variation på aktiviteter för olika människors behov. Det finns inte artrika planteringar eller områden där naturen ser "naturlig" ut. Sittplatser som inbjuder till tyst reflektion och återhämtning saknas. Omgärdade trygga platser att göra till sina egna, tex kojor för barn och kolonilott för vuxna hittas inte. Lekplatsen i parkområdet blåklockan är det närmaste jag kan hitta. Den är säker och har lite vegetation i anslutning som skulle kunna vara en "koja".

Jag hittar ingen självklar samlingsplats för större arrangemang eller högtidsfirande, och inte heller platser som symboliserade kultur, mänskliga värderingar, religioner eller historia. Med undantag för ett konstverk inristat på ett träbord vid grillplatsen på Kv. Geväret. Denna plats får även räknas in i kategorin Centrum/Fest/Möten

Centrum/fest/möte ?

Oand skatt inristad i ett träbord som fick representera Kultur/Historia.

Både parkområdet Blåklockan och Bostadsgården på Kv Geväret erbjuder stora gröna allmänningar.

Lustgården/Refug/Viste för barnen. Den är visserligen säker med det är tveksamt om den inbjuder till att "göra till sin egen"

SWOT

Förkortningen "SWOT" står för Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats. På svenska blir det Styrkor, Svagheter, Möjligheter och Hot (Axelsson & Agndal 2005).

Fördelen med denna analys är att man enkelt kan få en översyn av positiva och negativa faktorer. Utifrån denna enkla uppställning kan man ta beslut och prioritera åtgärder.

I stadsdelen Sveafältet är bristande underhåll av bostäder och utemiljö och segregering av olika grupper av människor det man bör ta fasta vid. Ett nedgången område signalerar till boende och besökare att de som bor här är mindre värda. En miljö som inte värdesätts löper större risk att bli vandaliserad. En annan viktig faktor är att trygghetskänslan i ett bostadsområde ökar om man är bekant med sina grannar. (Bell, 2001)

Gestaltning och förvaltning av ett område bör uppmuntra till att möta sina grannar och att både känna och ta ansvar för sin närmiljö. Innehållet i de fyra kategorierna i analysen diskuteras mer detalj på de följande sidorna.

Positiva faktorer	Negativa faktorer
Styrkor <ul style="list-style-type: none"> Stora allmänna gröna ytor Stora träd Olika boendeformer Mångkulturellt område Gångavstånd till centrum Blandade åldersgrupper Nära till lokal- och länstrafik Lokala verksamheter Ungdomsgård Parken "Blålockan" Lekplats 	Svagheter <ul style="list-style-type: none"> Dåligt rykte -otryggt Skadegörelse och nedskräpning Brist på variation i utemiljön Låg nivå på utemiljöns underhåll Bristfällig belysning Bristfällig tillgänglighet för funktionshindrade Brist på säkra passager för oskyddade trafikanter Få platser för samvaro Ingen grundskola i området
Möjligheter <ul style="list-style-type: none"> Platser för stadsodling Möjlighet att förtäta med fler bostäder Aktiviteter, tex Multisportarena Boendemedverkan, tex självförvaltning på bostadsgårdar Plats för etablering av verksamheter. Utveckling av lekmöjligheter-Temalekplats. Mänskliga möten 	Hot <ul style="list-style-type: none"> Fortsatt segregerat område Ökad kriminalitet och skadegörelse Verksamheter flyttar från området eller upphör Brist på underhåll leder till oattraktiv stadsdel. Hyreshöjningar som konsekvens av renovering av bostadsbeståndet

Styrkor

Sveafältet är ett område vars största tillgångar är sina stora gröna ytor och sin placering i staden. Yta är betydelsefullt för kvalitén på bostadsgårdar. Brist på utrymme skapar ett högt slitage på ytorna och gör det svårt att skapa varierande miljöer där så många olika människors behov och intressen tillgodoses. (Kristenson, E. 2003) Bostäderna på Svea har massor med rymd och plats att rymma många aktiviteter, allt från bollspel, pulskäkning, grönsaksodling till en stilla plats att sitta och läsa på.

Det finns uppvuxna träd som kan utgöra basen i en utveckling av utemiljön. Stora träd är betydelsefulla resurser som är mycket kostsamma i pengar och tid om man skulle försöka nyplantera. Kompletterande planteringar i anslutning till de större träden kan skapa goda lekmiljöer för barn men även bidra estetiskt till platsens intryck. Området är inom gångavstånd till centrum och trafikeras av både lokal- och länstrafik. Förutom de rymliga bostadsgårdarna finns även ett parkområde med utrymme för lek och aktiviteter. Det finns livsmedelaffär, ungdomsgård för årskurs 6-9 (www.johanneskyrkanboden.se/ungdomsgard) och andra verksamheter. Att det bor människor från ånga olika länder och kulturer på Sveafältet ser jag som en styrka. Man skulle kunna kalla området för ett mångkulturellt centrum, där massor av kunskap och erfarenhet finns att tillgå.

Svagheter

Sveafältet har utvecklats ett dåligt rykte som bostadsområde i staden. Tidningsartiklar vittnar om oroligheter och kriminalitet. (NSD, 2011) De boende känner sig inte trygga i området (Kuriren, 2011). Flera rån har begåtts på den lokala livsmedelbutiken. (NSD, 2012) Allt detta bidrar till att stadsdelen får en lägre status och det blir svårt att få folk att vilja bosätta sig och stanna kvar i området. Nedläggningen av Parkskolan minskar även det attraktiviteten som bostadsområde för barnfamiljer.

Bostadsgårdarna erbjuder mycket lite variation vad gäller aktiviteter och samlingsplatser. De är ödligt kala, och många av den växtlighet som tidigare har funnits där har blivit borttagen eller nedkapad. Det saknas utbud av olika platser att sitta och vila eller umgås med andra. Detsamma gäller lektyor på bostadsgårdarna. De är andefattiga och utsatta för både regn, sol, vind. De lockar inte till lek och har inte heller sittplatser för medföljande föräldrar. Troligtvis pga av sjunkande underhållsbudget hos fastighetsägarna.

Området, i synnerhet parkområdet "Blåklockan" är inte särskilt väl upplyst, och det bidrar till en otrygghetskänsla för besökare och boende. Detta påpekas även i trygghetsvandrigen (Bodens kommun, 2011) Parkområdet är flitigt använt av gångtrafikanter som rastar hundar eller är på väg till och från busshållplats och andra målpunkter.

Tillgängligheten för funktionshindrade är bristfällig i området. Ingen av lektyorna jag besökte var tillgängliga för funktionshindrade barn, och området genomsyras av trasiga och ojämna markmaterial och kantstenar.

Över drottninggatan i anslutning till livsmedelbutiken saknas tydlig och säker passage över vägen för oskyddade trafikanter.

Möjligheter

Möjligheterna på Sveafältet är många. Här finns ytan för att rymma odlingslotter för hyresgäster på bostadsgårdarna. Då Boden har behov av fler bostäder skulle detta kunna vara en bra del av staden att förtäta med fler bostadshus utan att kompromissa med varken lek- motions, odlings eller parkeringsmöjligheter. Parkområdet "Blålockan" skulle vara en bra plats för Bodens tredje större lekplats, tex en temalekplats, multisportarena och kolonilotter.

Bostadsgårdarna är lämpliga för att starta upp brukarmedverkan, självförvaltning och andra metoder som möjliggör att olika människor möts och skapar sin egen utemiljö.

Längs med Drottninggatan finns verksamhetslokaler tillgängliga. Fler verksamheter som har öppet på kvällstid kan öka trygghetskänslan för alla som vistas i området.

Rätt tillvaratagna kan det rika utbudet på olika åldrar, nationaliteter, kulturer och boendeformer i området skapa kreativa möten mellan människor och höja hela stadsdelens status.

Hot

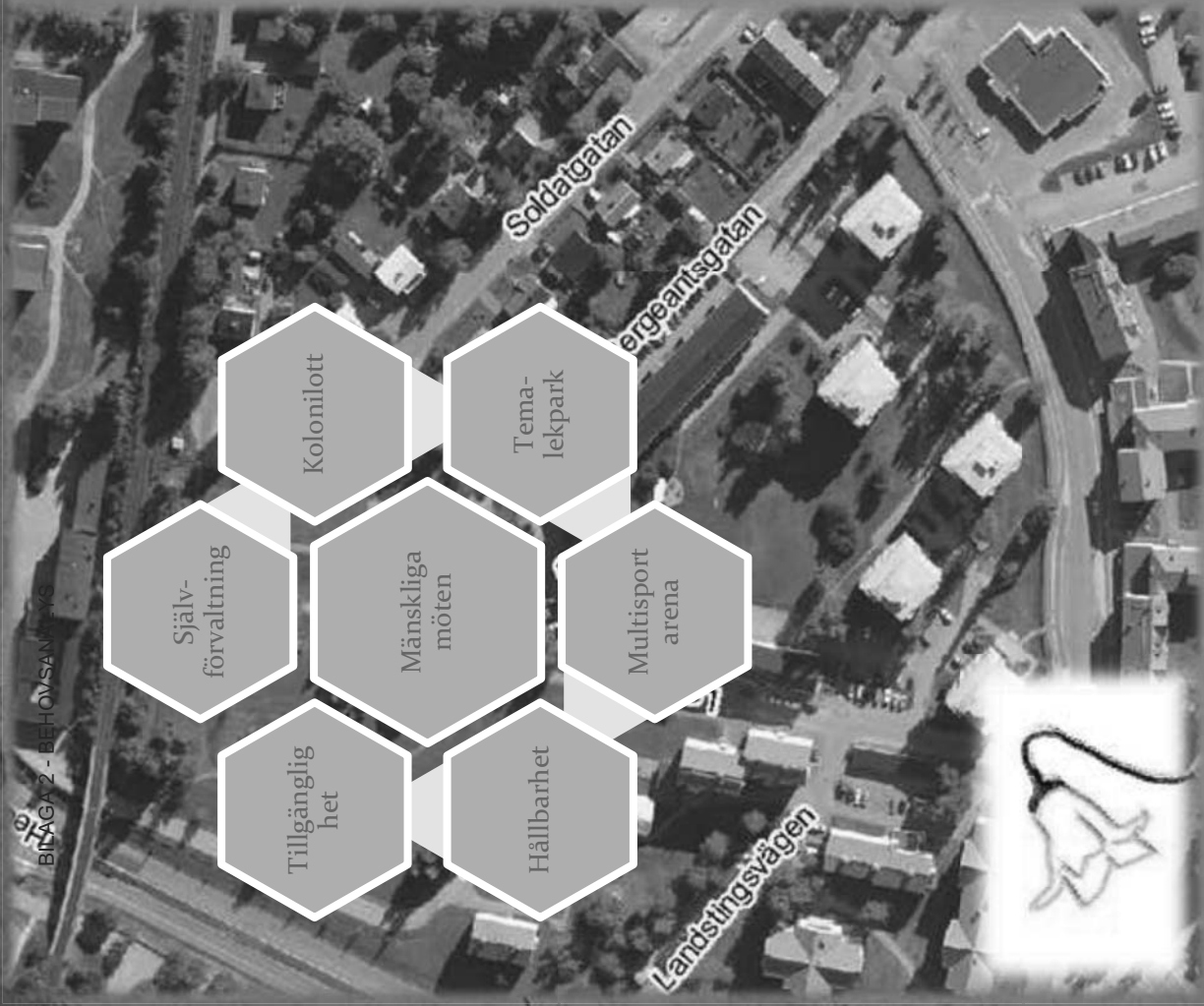
Om utvecklingen på Sveafältet fortsätter i samma riktning som i nuläget riskerar området att få en ökad segregering mellan svenskar och utlandsfödda, unga och gamla och mellan de utan funktionshinder och de med funktionshinder. Följderna blir ökad kriminalitet och skadegörelse, sänkt boendetrivsel, och lägre inflyttning i området. Verksamheter riskerar att upphöra eller flytta från området.

En konsekvens av en upprustning av bostadsområdena skulle kunna bli höjda hyror för att finansiera renovering och nybyggen. Risken är då att boende inte har råd att bo kvar.

Aktiviteter för ungdomar över 15år är det brist på i området. Ungdomsgården riktar sig till årskurs 6-9 och lekparkerna är till för yngre barn. Om utemiljön inte är skapad för att trivas och vistas i, kommer ingen heller att vistas i den och trivas.

Vem är välkommen här? Inte funktionshindrade barn eller föräldrar. Inte tonåringar. Inte någon som vill sitta ner och mysa, vänta eller samtala. Inte barn som vill leka i kojor, bygga eller ha skydd från skadlig solstrålning. Den som vill damma mattor är däremot välkommen.

Boendedialog om utemiljön som verktyg för social hållbarhet

Vision Blålockan

Jag ser en enorm utvecklad potential i detta ganska styvmoderligt behandlade bostadsområde. Det ligger placerat i staden där mycket utvecklig kan ske när staden växer. Parkområdet "Blålockan" är en värdefull yta som skulle kunna bli en stadsdelspark med många aktiviteter. Fokus tycker jag ska ligga på mänskliga möten. I parken finns plats för temalekplats, multisportarena och kolonilottor att odla på. I gestaltningen av stadsdelsparken bör man sträva efter att skapa platser för alla målgrupper, och att alla åtgärder är förankrade i både verksamheten och hos de boende.

På Sveafältet krävs att man tänker på att se på stadsdelen i sin helhet, och inte bara ägnar sig åt punktsatser. Hela områdets självkänsla behöver höjas, man behöver gå ut och läsa känna sina grannar och känna stolthet och tillhörighet med sitt bostadsområde. Det är en större uppgift än denna behovsanalysen innefattar och jag hoppas att vidare utredningar kommer att göras.

Forskning har visat hur kriminalitet minskar och ett områdes status kan höjas genom olika aktiviteter och åtgärder i utemiljön. Stadsodling har i många städer runtom i Sverige varit det mest effektiva sättet för att öka integrationen i ett område. Det är en aktivitet som alla har gemensamt i alla länder och alla språk. Det är en plattform att mötas på där varken ålder, kön, nationalitet eller religion har någon betydelse.

Inspiration

Boendedialog om utemiljön som verktyg för social hållbarhet

Ska utrymme för barnen. Eller ge dem material att skapa sitt eget utrymme med?.

Pallkragar är fantastiskt bra att odla i. Och de behöver inte se ut som lådor!

Skapa en lekpark som är unik i staden.

Varför inte musikinstrument i stadsdelsparken?

Boden har redan en tradition av väggmålningar. Låt Svea skapa egna!

Odling behöver inget språk.

Lizah Sinnett - 2012

Nasta steg?

– förslag till vidare arbete

- Ytterligare miljöpsykologiska analyser av stadsdelen med olika perspektiv: barn, tonåringar, äldre, barnfamiljer, verksamheter och företagare
- Utredning kan ske i form av intervjuer /enkäter med det boende, fastighetsägare och verksamheter
- Platsen för studeras under både sommar och vintertid för att platsanalyserna ska visa en helhetsbild av målpunkter, stråk, upplevelse av belysning och aktiviteter.
- Vad har kommunen för riktlinjer vad gäller en hållbar grön stad, och hur uppfyller man dessas i stadsdelen Sveafältet?
- Finns det intresse för medborgardeltagande: lokala råd, självförvaltning, gemensamhetslokal?
- Kan området profileras mot att vara en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar stadsdel?
- Arbeta med ungdomarna – tex Mina Kvarter (Svensk byggtjänst), sommarjobba med att rusta upp området?
- Hur kan parkområdet "Blåklockan" utveckla till en välbesökt stadsdelspark?
- Sammanfatta det grundliga förarbetet med en översiktlig gestaltungsplan av Sveafältet, där samtliga målgruppers (barn, äldre, vuxna, funktionshindrade, verksamheter, fastighetsförvaltare etc) behov har tagits hänsyn till. Gestaltungsplanen skall innehålla en tidsplan och en kostnadsberäkning
- Utarbeta en social konsekvensanalys för föreslagna åtgärder i området – och vad som händer om man INTE åtgärdar något i området.

Källor

- Axelsson, B. & Agndal, H. (2005), *Professionell marknadsföring*. uppl.2:6.
- Bell, P.G.(2001) *Environmental Psychology* . Belmont CA.: Thomson Wadsworth.
- Bodens kommun, Brottsförebyggande rådet (2011), Trygghetsvandring 2011-09-12 i Boden, Övre stadsdelen. Version 1.0
- Grahn, P. (2005). Om trädgårdsterapi och terapeutiska trädgårdar. I Johansson, M. & Küller, M. (red). *Svensk miljöpsykologi*.
- Grahn, P. (2007). Barnet och naturen. In S. S. L.O. Dahlgren, *Utomhuspedagogik som kunskapskälla* (pp. 55-104). Lund: Studentlitteratur.
- Kristenson, E. (2003) Rymlighetens betydelse. KFS AB, Lund.
- Skärbäck, E., Wadbro, J. & Grahn, P. (2009) GIS-analys på regional nivå av rekreationsresurser. *Svensk Geografisk Årsbok* . Volume: 85, pp 67-96.
- Digitala källor:
- <http://www.johanneskyrkanboden.se/ungdomsgard.html>
- <http://www.byggjanst.se/For-alla/Hallbar-upprustning-av-miljonprogrammet/Det-har-ar-Mina-Kvarter/>
- NSD. (den 23 08 2012). *Dramatiskt rån på Coop Konsum*. Hämtat från nsd.se: <http://www.nsd.se/nyheter/artikel.aspx?articleid=7101239> den 25 09 2012
- Kuriren. (den 30 11 2011). *Natten blev en mardröm*. Hämtat från kuriren.se: <http://www.kuriren.nu/Print.aspx?articleid=6180782> den 25 09 2012
- NSD. (den 24 11 2008). *Rädsla på sveafältet*. Hämtat från nsd.se: <http://www.nsd.se/Print.aspx?articleid=4198184> den 25 09 2012
- Foton är tagna av författaren om inget annat anges.
- Foton på s. 5 hämtade från facebookgruppen "Du vet att du är från Boden om..." Publicerade med tillstånd från ägaren.
- Kartmaterial: Bodens kommun, Samhällsbyggnadskontoret

Gåtur med barn

Inledning

Följande text är en uppgift som ingår i kursen Landskapsarkitekturens miljöpsykologi- teori och metod vid SLU Alnarp 2012. Uppgiften bestod i att genomföra en gåtur med barn och sedan diskutera resultaten mot relevant litteratur i ämnet. Uppgiften redovisades även muntligt med en poster. (Bilaga 1)

Mina guider denna regnuggiga oktoberdag var Oskar 9år, Joel 9år och Jakob 11år. Jakob och Oskar är bröder, och Joel är deras kompis. Sveafältet är en stadsdel som ligger ca 7 minuter gångväg från Bodens centrum, Norrbottens län. Barnen som har ingått i denna studieuppgift bor i norra delen av stadsdelen Sveafältet, i direkt anslutning till ett parkområde som kallas "Blåklockan", efter en förskola som tidigare stod på platsen. En stor del av Sveafältet består av bostadshus med hyresrätter, byggda under 1960-och 70-talet under miljonprogramtiden.

Metoden gåtur

Eftersom vädret var så dåligt fokuserade vi gåturen på området närmast bostaden, grönområdet Blåklockan. Det är även där som barnen anger att de befinner sig oftast när de är utomhus, förutom på bostadsgården. Jag är bekant med området sedan tidigare, och dokumenterade med anteckningar och ett fåtal foton. Innan vi gick ut tittade vi på kartan inomhus och pratade om området och ritade på kartan. Årstid och väderlek påverkar denna undersökningsmetod. Eftersom det var kallt och blött denna dag så hölls turen kort och vi samtalade inomhus innan vi gick ut. De pekade på kartan och ut genom fönstret för att visa på platserna de talade om. Det förberedande samtalet verkade sedan styrande på vad vi gick och tittade närmare på. Om väderförhållandena hade varit goda tror jag att jag hade fått veta mer om området eftersom vi då hade spenderat mer tid utomhus och gått längre sträckor. Som det var nu ville barnen gärna nöja sig med att peka och beskriva vart de brukade gå, hellre än att promenera iväg dit. Att barnen pratade om utemiljön innan och markerade på kartan påverkade troligtvis vilka platser vi sedan besökte utomhus. Kanske hämmade ett förberedande samtal spontaniteten i promenaden? Jag vill inte kalla gåturen strukturerad, såsom en strukturerad gåtur beskrivs av Suzanne de Laval (De Laval, 1998) eller Sofia Cele (Cele, 2005), då gåturledaren i förväg bestämt vilka vägar och platser man ska besöka eller vilken rutt man ska ta. Det blev inte heller en helt spontan promenad. Man kan säga att gåturen strukturerades i förväg av barnen själva, då de ville visa de platser de märkt ut på kartan innan. Ett alternativ för att göra turen mer spontan kunde vara att man genomfört gåturen först och sedan samtalat inomhus och tillsammans markerat på kartan var man hade gått och vilka platser man hade tittat på. I likhet med Cele (Cele, 2005) upplevde jag att 'gåtur' är en missvisande benämning när man går med barn. Jag som vuxen går, men barnen gick sällan utan att hoppa och skutta. Fanns det fysiska element som kullar, redskap, träd eller betongstenar så interagerade barnen med dessa samtidigt som vi rörde oss framåt eller stannade och pratade om något. På ytor där inga hinder fanns interagerade barnen istället med varandra som hinder, och rörde sig i cirklar runt varandra. Direkt efter turen satte jag mig ner och försökte fylla i så mycket minnesanteckningar jag kunde. Återgivande av uttalanden har jag skrivit

från minnet, så de är inte ordagrant korrekta. Syftet är mer att fånga och förmedla barnens kommentarer. Jag använde ingen inspelningsanordning vid samtalet och skrev heller inte ner anteckningar mer detaljerat än stödord. Jag lyckades inte med att hålla reda på vem som sa vad, så åsikter får stå för hela gruppen. Barnen tycktes dock vara överens, och kompletterade och förtydligade varandras meningar och åsikter.

Vi leker mest krig

Den huvudsakliga aktiviteten som barnen ägnades sig åt när de vistades utomhus var att 'leka krig'. I leken användes gevär som skjuter iväg blöta papperpellets. Den stora majoriteten av beskrivningar av element i utemiljön var kopplat till deras funktion i krigsleken, och deras förslag på förbättringar handlade om hur man kunde anpassa och komplettera utemiljön så att krigsleken skulle kunna utvecklas bättre. Att ha tillgång till många olika platser där man kunde söka skydd under leken och sikta på de andra lagen var centralt, såsom lekhus och lekställningar, trädkojor, plank, träd, snöhögar och kullar. Alla djur som vi såg under gåturen, i synnerhet fåglar, blev föremålet för krigslek. Hur mycket yta leken tog i anspråk beror på hur många barn som är med i leken vid det tillfället. Barnen berättade att ju större lagen var, desto längre ut i grönområdet sträckte sig leken.

Barns krigslek är ett omdiskuterat ämne som väcker starka känslor hos vuxna. Forskningen har olika åsikter, vissa anser att krigsleksaker och krigslekar skapar aggression hos barnen, andra att vi vuxna tar leken på för stort allvar. (Franksson, 2011) Som vuxen är det lätt att förfasa sig över leken, i synnerhet då leksaksvapen från affären är så verklighetstroga. Men att leka krig måste väl vara den äldsta leken som finns? Jag är enig med forskarna som ställer sig bakom krigslekarna. Krigslekar är viktiga och nödvändiga, de innehåller övning i att följa regler, visa respekt.

Dessutom är de spännande. Barnen använder leken till att bygga sin identitet, kommunicera med andra och sig själv, hantera verkligheten och sortera sina upplevelser. De innebär inte mer kränkningar än andra lekar, som tex "mamma, pappa barn" (SvD 2, 2012). Norrbottens läns landsting ställer sig på sätt och vis även de bakom krigslekar då de på 1177.se (landstingens och regionernas gemensamma webbplats för råd om vård) skriver att "Leken kan vara ett sätt för barnet att bearbeta känslor och upplevelser, som inte behöver ha med krig att göra." Samtidigt påpekar de att det är viktigt att barnen kan prata med en vuxen om sina lekar och leksaker. (Norrbottens län och landsting, 2011) Sker leken utomhus menar jag att den bidrar till god motorisk hälsa hos barnen. Krigslek innebär att springa, klättra, åla och använda sin omgivning på olika sätt. Precis som barnen i min undersökning förklarade för mig så handlar krigsleken inte i första hand om att döda eller om aggression. Att dö innebär inte att man är ute ur leken, bara att man måste ta en paus och räkna till 10 eller 20. Det som var viktigt för pojkarna var att gömma sig, springa, tävla och klura ut olika

strategier för att inte bli träffad, och hur de kunde använda det som fanns i utemiljön till sin fördel i leken. Mina resultat får stöd i andra undersökningar som har gjorts där barnen listade 'fajtas, sikta och skjuta' som det roliga i leken. Att döda och vara aggressiv kom längst ner på listan (SvD 1, 2012).

Fredrika Mårtensson använder uttrycket 'den vidlyftiga leken' om lek som är rörlig mellan olika platser, är livlig och i många fall högljudd (Mårtensson, 2004). Jag vet inte om Mårtensson inkluderar krigslekar i sitt begrepp, men jag menar att den uppfyller kriterierna mer än nog. Ännu ett exempel på denna vidlyftiga lek visade barnen mig när jag frågade hur de använde lekutrustningen i lekparken. En entusiastisk tafattlek, som de kallade 'Fusk', tog vid med pojkar som hoppade, skuttade klättrade, skrek och skrattade medan jagade varandra. Hela tiden pågick en verbal kommunikation barnen emellan om vem som var, vem som fuskade, vem som skulle tillbaka etc. Gevären fick vila vid sidan om under tiden. Denna lek var tydligen den främsta aktiviteten som lekplatsen med lekutrustning användes till. Leken pågick en bra stund och jag fick intrycket av bli bortglömd som betraktare.

Barnen som planerare

Det uttalade syftet med många miljöer, i synnerhet förskolegårdar, skolgårdar och lekplatser är att de ska vara bra platser för barn att vara på. Då borde det, tycker jag, vara självklart att i utformandeprocessen och underhållet konsultera brukarna, i dessa fall barnen, för att i varje enskilt fall få information om hur platsen används eller ska användas. Maria Kylin relaterar ofta till sina yrkesmässiga erfarenheter (Kylin, 2004). Min yrkeserfarenhet som gestaltande och projekterande landskapsingenjör har varit, i likhet med Kylin, att perspektivet som styr är verksamhetsperspektivet, inte barnperspektivet. Och då talar jag ändå om platser som *är till för och ska vara bra för barn*.

Trots den relativt korta tiden vi var utomhus visade barnen flera exempel på hur deras kunskaper skulle kunna tas tillvara i planering och gestaltning av grönområden, både vid nyanläggning och upprustning av befintliga områden. Dessa barns utgångspunkt var i huvudsak vilka förändringar som skulle innebära förbättringar i deras krigslekar. Det handlade mycket om olika sorters kojor och skydd, (*Ska man bygga en plattform så är det här trädet bäst (pekar på en björk med kraftiga grenar) Det är bra att grenarna pekar uppåt. Skulle man bygga i en gran istället som den där (pekar på en tät gran) så skulle skotten fastna i grenarna*) och vilket markmaterial som är bäst att leka krig på (*inte sand – det förstör vapnen*). Men de uttryckte även många allmängiltiga åsikter som kan stå för det generella barnperspektivet, inte bara dessa pojkars specifika preferenser. De beskriver utförligt vad de gör på en plats och vad de skulle vilja göra. De kommenterar brister i säkerheten, som att staketet mot järnvägen är trasigt och för lätt att hoppa över och att det känns farligt att gå över gatan vid busshållplatsen. De påpekar även positiva förändringar som att cykelvägen just har blivit asfalterad och nu är slät och bra att cykla på.

Barnens kunskaper om området skulle vara värdefulla i planerandet av skötsel och underhåll av utemiljön, tex var de bästa platserna för snöupplag kan vara och var man ska ta bort respektive lämna växter, grenar och löst material. Barnen noterade och uttryckte missnöje över mängden hundbajs som låg längs med stigar och på gräsmattan, trots att det i ena hörnet av parken fanns en hundlatrin. De resonerade kring tekniska svårigheter snöröjningstraktorn kunde ha kring träden, och

samtidigt om hur bra det skulle vara om han bara kunde dra en gång med skopan (alltså röja en gångväg) över parken mot busshållplatsen, så att man inte behövde trampa upp stigen själv.

Kan jag generalisera utifrån detta?

Eftersom dessa pojkar ganska nyligen hade flyttat till området hade de inte lärt känna barn i området och hade svårt att uttala sig om den generella aktiviteten i parken. Parken var deras arena för krigslek. Gåturen gav mig en unik inblick i just dessa barnens perspektiv av platsen. Det hade varit intressant att utföra gåturer med fler barn, för att få en bredare bild av platsens användning. Jag tror resultatet hade sett mycket annorlunda ut om jag hade talat med barn som bott i området längre, eller om barnen jag träffat hade varit flickor. Det hade gett mig möjligheten att även fundera på resultaten ur ett genusperspektiv. Leker flickorna krig?

Citerade arbeten

Cele, S., 2005. *Communicating place, Methods for understanding childrens experience of place*, Stockholm: Department of Human Geography, Stockholms universitet.

De Laval, S., 1998. *Gåtur-metod för utvärdering*, u.o.: Nordisk arkitekturforskning.

Franksson, E., 2011. *Pang, du är död!-En studie om lek med inriktning på krigslek*, Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

Kylin, M., 2004. *Från koja till plan*, Alnarp: Inst. för landskapsplanering, Sveriges lantbruksuniversitet.

Mårtensson, F., 2004. *Landskapet i leken. En studie av utomhuslek på förskolegården*, Alnarp: Inst. för landskapsplanering, Sveriges lantbruksuniversitet.

Norrbottnens län och landsting, 2011. *1177.se Barn och föräldrar- Leken som lär*. [Online]
Available at: <http://www.1177.se/Norrbotten/Tema/Barn-och-foraldrar/Vaxa-och-utvecklas/Lek/Leken-som-lar/#section-5>
[Använd 09 01 2013].

SvD 1, 2012. *Pang du är död! En serie om att leka krig. Del 3*. [Online]
Available at: http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barn-leker-med-iden-om-att-do-eller-doda_7256679.svd
[Använd 09 01 2013].

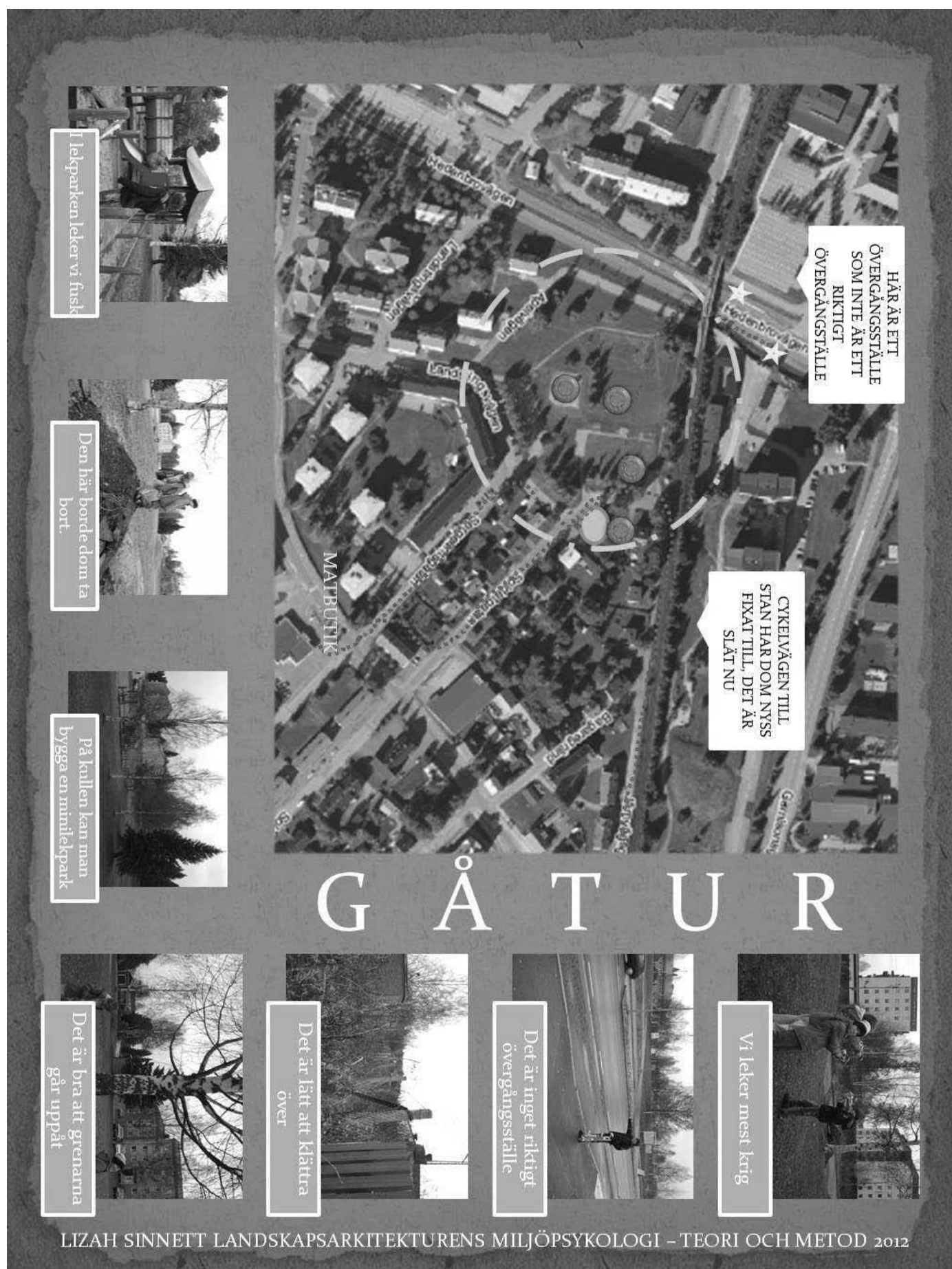
SvD 2, 2012. *Pang du är död! En serie om att leka krig. Del 2*. [Online]
Available at: http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/aven-snalla-lekar-kan-vara-onda_7254039.svd
[Använd 09 01 2013].

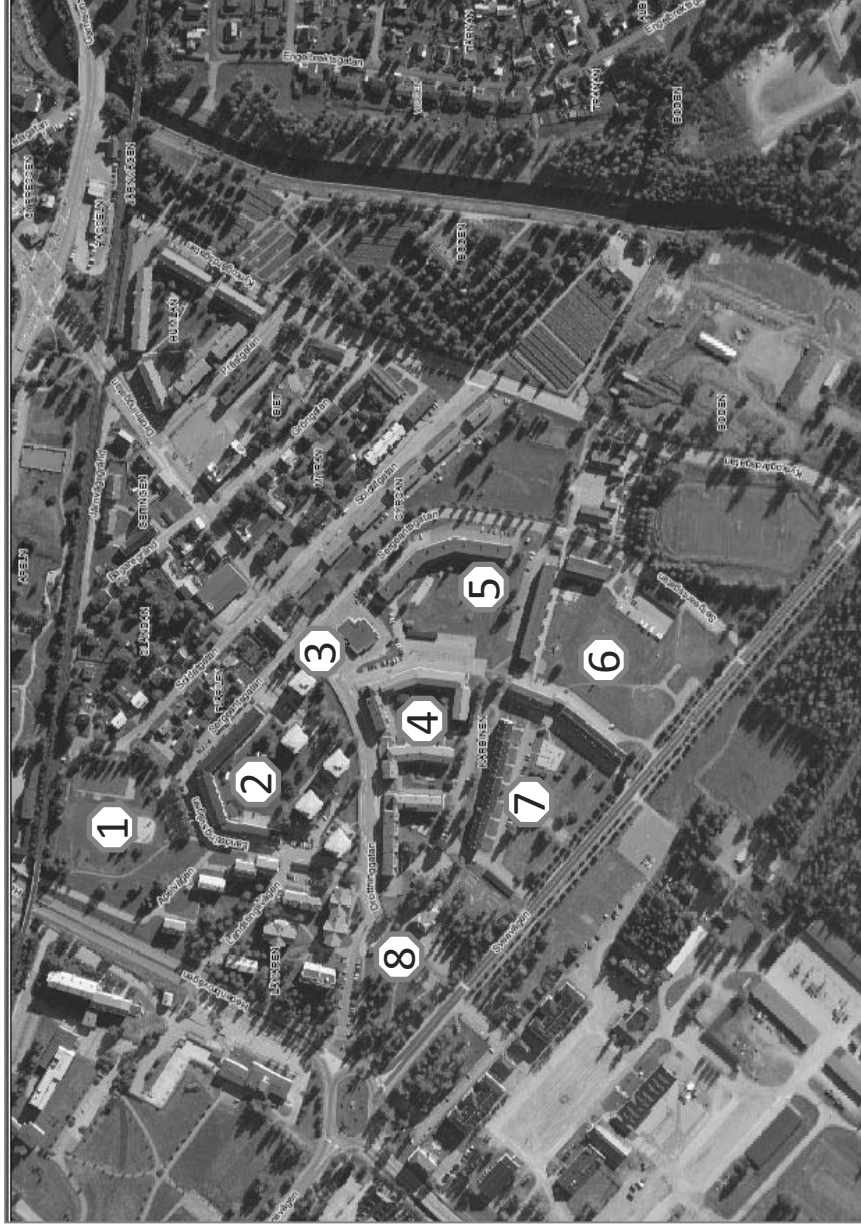
Övning –Gåtur med barn

Sveafältet, Boden

Lizah Sinnett 2012-09-16

Bilaga 1. Poster för redovisning

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Hej Svea! Berätta vad du tycker

Välkommen till samtal om utemiljön på sveafältet. Hur ser det ut idag och hur vill du att det ska se ut i framtiden?

Studiecirkeln **Svea säger** är en del av projektet Hej Svea och ska ligga till grund för kommande förändringsarbete i utemiljön här på sveafältet. Kom och påverka hur det ska bli genom att dela med dig av dina platser och idéer!

Vi träffas vid 3 olika tillfällen. Deltagande är kostnadsfritt och öppet för alla som bor på sveafältet. **Du måste anmäla din medverkan.**

Vi välkomnar särskilt unga deltagare

Svea säger består av 3 träffar:

Onsdag 3 april Kl 18-20, Mitt Svea

Söndag 7 April Kl 13-15, Hur ser det ut egentligen?

Onsdag 10 April Kl 18-20, Så här vill jag ha det!

Plats:

ABF Sveafältet, Drottninggatan 43

Det är bra om du kan medverka vid samtliga tillfällen och att du anmäler dig till studiecirkeln.

SOMMARJOBB 2013?

Fyller du 16 eller 17 i år och bor på svea? Då kan du ansöka om feriearbete i projektet Hej Svea på Bodens kommuns hemsida. Delta i studiecirkeln så får du veta mer.

Hej Svea! Tell us what you think

Welcome for to talk about the outside environment at sveafältet. How does it look today and what do you want it to look like in the future?

The studygroup **Svea säger** is a part of the Hej Svea project. Its purpose is to be the start changes in the outdoors environment and life at sveafältet. Come and tell us what you think about Svea. Share your favourite places and your opinion about what changes are needed at svea in the future.

We meet three times. Send an email or call the number below if you would like to be a part of the group.

All persons of all ages living at sveafältet are welcome to join.

Dates and time for Svea säger:

Onsdag 3 april Kl 18-20, My Svea

Söndag 7 April Kl 13-15, How does it really look?

Onsdag 10 April Kl 18-20 This is what i would like Sveafältet to look like!

Place:

ABF Sveafältet, Drottninggatan 43

Send an email or call the number below to join the group

SUMMER WORK 2013?

Are you 16 or 17 years old and live at sveafältet? Then you may apply for summer jobs in the Hej Svea-project at Bodens Kommuns homepage. Join the studygroup to know more about the project.